

Katoliški GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
34170 Gorica, Riva Piazzutta, 18 - Tel. 83177
PODUREDNIŠTVO
34135 Trst, Vicolo delle Rose, 7 - Tel. 414646

Letna naročnina, Italija Lir 26.000
Letna inozemstvo Lir 40.000
Letna inozemstvo, USA dol. 30
Poštno čekovni račun: štev. 11/23449

Leto XXXVII. - Štev. 43 (1874)

Gorica - četrtek, 7. novembra 1985 - Trst

Posamezna številka Lir 600

Škofje naše dežele o zaščitnem zakonu za Slovence

Objavljamo besedilo pisma, ki so ga goriški nadškof Bommarco, videmski nadškof Battisti in tržaški škof Bellomi nedavno naslovili na senatno komisijo v Rimu v zvezi z zakonom za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji.

Podpisani škofje Gorice, Vidma in Trsta, pozorni na vprašanja, zadevajoča vernike slovenskega jezika, ki sestavljajo narodnostno manjšino naših škofij, smatramo za svojo dolžnost izraziti mnenje v zvezi z osnutkom »Zakona za globalno zaščito slovenske manjšine v Italiji«.

Načelno smo mnenja, da so taka zakonska določila pravilna in potrebna. Tega jih sama ustava italijanske države, poleg tega pa priporočajo zaščito manjšin svecani dokumenti Cerkve kot so papeška okrožnica »Napredek narodov«, konstitucija »Veselje in upanje« II. vaticanškega cerkvenega zbora in nedavno apostolsko pismo Janeza Pavla II. »Apostola Slovanov«. Dosledno za našo vero imamo zato še dodatne razloge za trditev, da je tak zakonski poseg dolžnost. Pri tem pa ne zadeva nas, da predlagamo stvari čisto tehničnega značaja, ki so naloga političnih sil in državnih oblasti.

Vsekakor pa se nam zdi v zvezi s tem primerno izraziti željo, da bi s temi zakonskimi določili postale bolj trdne tiste ugodnosti, pravne in dejanske, ki jih na-

ša slovenska manjšina že v dobri meri uživa na kulturni, družbeni in gospodarski ravni ter da se slednje razširijo tudi na ozemlja, ki so trenutno še brez njih.

S tega vidika se zavedamo iz svojih neposrednih in vsakodnevnih izkušenj, da stanje slovenskega prebivalstva, ki biva vzdolž vzhodne meje naše domovine od Trbiža do Milj ni povsod enako. Dejanska razlika terja razčlenjena in prožna določila, ki naj upoštevajo in omogočijo rešitve, primerne taki raznolikosti.

Kot pastirji Cerkve smo tudi poklicani, da posežemo v korist osnovnih pravic človekove osebe. Zdi se nam, da mora biti, v našem primeru, pravica posameznika, da uporablja svoj jezik, urejena za tista javna telesa, kjer pridejo te pravice v poštev.

Končno bi želeli, da se ima pred očmi težave, ki jih utegne povzročiti zaščita manjšine na splošni ravni, zlasti kjer bi prebivalstvo, ki pripada večini, lahko občutilo neke negativne posledice. Nudi pa ta zakon priložnost, da se vzame v pretres tudi ta vidik, ki je v nekaterih predelih posebno žgoč in kočljiv.

Hvaležni, da ste prebrali, kar je napisano, in iskreno upajoč, da boste ta naš doprinos primerno upoštevali, vas spoštljivo pozdravljamo in vam želimo uspešno delo.

MOLITEV ZA RAJNE IN UMIRAJOČE

Ne samo dan Vseh svetih in dan vseh vernih rajnih (2. novembra), ampak ves ta mesec naj bi bil posvečen misli na naše rajne. S tem v zvezi je ljubljanski nadškof A. Šuštar zapisal:

»Sveta in pobožna je misel moliti za rajne« (2 Mkb 12, 46). Ves mesec november bomo vernikom spet bolj poudarjali pomen in vrednost molitev za rajne. To je potrebno tem bolj tam, ker nastaja vtis, da venci ob pogrebu in rože na grobovih nekako nadomeščajo molitev. Na primeren in nevsiljiv način bomo vedno znova opozarjali, kaj v duhu vere za rajne pomenijo maša, molitev in druga dobra dela in kaj imajo od vencev in cvetja. Morda bomo počasi le nekoliko vplivali na javno mnenje, da bi ljudje ne dajali toliko denarja za vence in po tem merili ljubezen do rajnih, ampak več za razna dobra dela.

In še drugo sveto in pobožno misel bomo večkrat poudarili in jo sami upoštevali: moliti za umirajoče in za srečno zadnjo uro. Na Marijo se obračamo: prosí za nas grešnike zdaj in ob naši smrtni uri. Ker smrtna ura ne pomeni konca, ampak začetek novega — večnega — življenja, je to najpomembnejša in najodločilnejša ura. In vendar kako malo mislimo nanjo, tako malo molimo za srečno zadnjo uro zase in za druge, posebno tudi za tiste, ki umirajo nagle in neprevidene smrti in ki sami sploh ne znajo, ne morejo ali nočejo moliti. Dodajmo pogosto svojim vsakodnevnim molitvam še molitev za umirajoče in povabimo vernike, naj tega ne pozabljajo. Sveta in pobožna je misel moliti tudi za umirajoče.

Težke ure za Cerkev v Burundiju

V mali vzhodnoafriški republiki Burundij, kjer je kar 67 odstotkov prebivalcev katoličanov, je vlada zopet odredila nekaj poostrenih ukazov o gibanju in delu misijonarjev in škofov.

Pet duhovnikov škofije Gitega — med njimi generalni vikar msgr. Juvenal Cadogo — je zaprtih, ker se niso držali vladne odredbe glede časa maševanja. Burundijska vlada je namreč objavila ukaz, da smejo biti maše le pozno popoldne. Močno razkropljenemu prebivalstvu te države takšen čas maše sploh ne ustreza, ker se zelo hitro znoči, v tropskih predelih pa je to še dodatno breme. Oblasti so julija zaradi tega prestopka že zaprle tri duhovnike, vendar so jih kmalu izpustile.

Posebne skrbi pa burundijskim cerkvenim krogom povzroča dejstvo, da so policisti brez omembe vzroka zaprli rektorja semenišča v Bujumburi Jeana Ntererja.

Oblasti pa močno zožujejo tudi možnost gibanja škofov, saj mnogi ne smejo več potovati v tujino. Tujim duhovnikom, redovnikom in laičnim pomočnikom vedno pogostejše ne podaljšujejo dovoljenja za bivanje v državi.

Opazovalci menijo, da te akcije vlade pod vodstvom polkovnika Jeana Baptista

Bagaze očitno napovedujejo načrtno zatiranje katoliške Cerkve v državi.

Na Siciliji je linjski avtobus, ki povezuje Enno s Katanijo, v zgodnjih jutranjih urah v ponedeljek 4. novembra strmoglavil v viadukta avtoceste 30 m v globino. Pri tem je bilo ubitih 15 potnikov, šest pa je hudo ranjenih. Nad območjem je tedaj deževalo, pihal je tudi močan veter, možno pa je tudi, da je šoferja obšla slabost.

Na volitvah v Južni Afriki za delno izpolnitev parlamenta belcev je ponovno večina oddala svoj glas nacionalistični stranki, kateri pripada tudi ministrski predsednik Botha. V petih volivnih okrožjih si je Bothova stranka zagotovila štiri poslance, petega pa si je — prvič v svojem obstoju — zagotovila skrajno desna reformirana nacionalistična stranka. Sedeži v parlamentu belcev (obstajata še skupščini Azijcev in mešancev, ki pa imata daleč manjše pristojnosti) so po zadnjih volitvah takole porazdeljeni: nacionalistična stranka 127, napredno zvezna stranka (ki je za reforme v korist črncev) 27, konservativna stranka 18 in reform. nacionalistična stranka en sedež.

Ostalo je pri starem

To, česar ne bi v četrtek 17. oktobra nihče pričakoval, ko je Craxi zaradi nasprotovanja republikancev, kako je reševal zadevo z ugrabitelji ladje »A. Lauro«, se je zgodilo: Craxi se je v ponedeljek 4. novembra vrnil pred parlament, da mu ta izreče zaupnico in jo je to sredo tudi dobil. Ostalo je torej pri starem: iste stranke v vladi in isti ministri, ki jo sestavljajo. Veliko grmenja torej, pa nič dežja.

Ob začetku so zadnjo krizo označevali »kot najtežjo v povojni dobi«, napovedovali dolgo brezvladje, nekateri celo govorili o predčasnih volitvah. Potem pa so prišli vmes dogodki, ki so vso zadevo spravili v mirne vode.

Najprej je sam Reagan dal Craxiju roko v oporo. S posebnim pismom ga je povabil v Washington in mu zagotovil, da Italija in ZDA ostajajo prijatelji kot prej. Za republikance, ki so krizo sprožili prav zaradi dozdevnega pomanjkanja lojalnosti

do Sev. Amerike, je bila Reaganova poteza kot mrzel tuš. Morali so udarec sprejeti kot da niso nikdar bili proti Craxijeve politiki.

Seveda je imel Craxi močne želje, da bi po potrditvi Washingtona dal republikancem krepko lekcijo in jih izrinil iz vlade. Temu pa se je uprlo demokršćansko vodstvo in postavilo zahtevo: ali vseh pet strank ali nič. Liberalci in socialdemokrati so jim pri tem pritrjevali.

Tako je bilo treba najti častno rešitev, ki bi republikancev pred javnostjo ne osramotila preveč, ostale stranke pa zadovoljila. Ministrski predsednik je sestavil dokument, ki naj bi ga prebral pred poslansko zbornico, ter ga dal v pretres vodstvom vladnih strank, ki so ga odobrile. Glede Palestinske osvobodilne organizacije, ki jo Craxi in Andreotti pretirano zagovarjata, republikanci, liberalci in socialdemokrati pa gledajo hladno in z nezaupanjem, pa je v listini rečeno, da se

mora jasno odpovedati svoji nasilni borbi za pravice palestinskega ljudstva, če hoče še biti sobesednik pri bodočih pogajanjih, glede »kolegialnosti«, tj. predhodnega posvetovanja v vladi o važnih odločitvah pa je rečeno, da v bodoče seje kabinetnega sveta (ožje vlade), ne bodo sklepne, če ne bodo prisotne vse stranke vladne koalicije, kar naj bi bilo zadostno za užaljenega Spadolinija.

Na osnovi tega dokumenta je tako vlada preklicala svoj odstop in sklenila, da po prejeti zaupnici nadaljuje s svojim delom. Zal je izgubila prav po nepotrebnem tri polne tedne, ki bi ji zelo prav prišli za sprejetje finančnega zakona do 31. decembra. Ta zakon predstavlja za vladne zavzeznike novo jabolko spora, saj se republikanci in liberalci v mnogočem z njim ne strinjajo.

Z vladno krizo so bili oškodovani tudi interesi naše narodnostne skupnosti v Italiji, saj bo prišlo pri sprejetju globalne zaščite za Slovence do nadaljnjih zamud. Tako desetletnica Osimskih sporazumov ne nudi slovenski manjšini nobenega pravega razloga, da bi to obletnico proslavljali, ko pa še ni bilo uresničeno to, kar je za nas najbolj važno.

SPADOLINI V REDIPULJI

Obrambni minister Spadolini, povzročitelj zadnje krize, ki pa se je srečno obdržal na svojem položaju, je v nedeljo 3. oktobra prišel za Dan oboroženih sil na vsakoletno proslavo padlih iz obeh vojn, ki poteka na prostoru ogromne kostnice v Redipulji in se je letos udeležilo 60.000 oseb.

V govoru je dejal, da te proslave ob križih v spomin padlih nas vse silijo k razmišljanju o preteklih dogodkih in kako zagotoviti mir na svetu. Že 40 let si Italija prizadeva preprečiti tretjo svetovno vojno, zato vsa država te dni s pozornostjo zre proti Ženevi, kjer se bosta sestali SZ in ZDA, da se v razgovorih pogasijo trenutna žarišča vojnih spopadov: Bližnji vzhod, azijski Jugovzhod, Afganistan, Južna Afrika in Srednja Amerika. Doseči svetovni mir bo tudi najlepša počastitev vseh tistih, ki so padli v italijanskih vojnah.

Po tem nagovoru je vojaški škof Bonicelli opravil sv. mašo na odprtem, formacija devetih letal pa je preletela množico in zarisala na nebu barve italijanske zastave.

Papeževa poslanica Združenim narodom

Ob 40-letnici ustanovitve Organizacije Združenih narodov (OZN) je papež Janez Pavel II. njenim članom namenil posebno poslanico, ki jo je 18. oktobra na jubilejnim zasedanju generalne skupščine prebral vatikanski državni tajnik kardinal A. Casaroli.

Papež hvali delo OZN od njenega nastanka dalje in jo vzpodbuja, naj se še bolj zavzame za ohranitev in zavarovanje miru v svetu. Grožnja jedrskega orožja ljudem ne daje druge izbire, če se hočejo izogniti tej katastrofi, kakor da spore in trenja urejajo na miren način.

Janez Pavel II. odločno obsoja tiste države, ki načrtno teptajo osnovne človekove pravice, zapisane v ustanovni listini OZN, čeprav so njene članice. Še posebej ostro obsoja rasno zastavljanje, nasilje, politično in ideološko preganjanje ter kratično svobodnega izražanja misli.

Med največjimi težavami, ki trenutno pestijo človeštvo, sv. oče omenja zadolženost držav v razvoju. Veliko teh držav se je znašlo na robu gospodarskega propada. Pravičnost in dolžnost pomagati sočloveku v stiski zahtevata, da se države, zlasti tiste, katerih prebivalci so kristjani, soočijo s to resničnostjo, ki v sebi skriva lahko usodne politične in družbene posledice za bodočnost človeštva.

Slovenska skupnost ob desetletnici Osimskega sporazuma

Ob sklenitvi Osimskih dogovorov med Italijo in Jugoslavijo 10. novembra 1975 smo tržaški in drugi zamejski Slovenci na splošno pozitivno ocenili njihov politični del, ki se nanaša prvenstveno na dokončno pravno ureditev meje, ki je bila stalna priložnost za pogrevanje sporov in negotovosti med državama in posredno med italijansko večino in slovensko manjšino pri nas.

S tega vidika smo torej ugodno sprejeli Osimski sporazum, ker je prav na osnovi rešitve dokončnosti meja ustvaril pogoje za vsestransko sodelovanje med obema jadranskima sosedama in rešitev še odprtih vprašanj, med temi zlasti zaščite manjšin v duhu iskrenega sodelovanja in trdnega prijateljstva.

Manj nas je zadovoljil tisti del Osimskega sporazuma, ki govori o zaščiti manjšin izključno v okviru notranjepravnega reda obeh držav in prenehanja veljavnosti Posebnega statuta, priloženega Londonski spomenici o soglasju iz leta 1954, ki je podrobno ščitil pravice Slovencev na Tržaškem. Nadomestil ga je 8. člen Osimskega sporazuma, ki pa vsebuje zgolj splošno načelno obvezo glede varstva manjšin v okviru ravni zaščite, ki jo je predvideval odpravljeni Posebni statut.

Da bi dosegli uresničitev te obveznosti, smo Slovenci v vseh teh desetih letih stalno zahtevali od italijanske države, da izda zaščitne norme za vse pripadnike slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Menili smo, da se bo tudi to odprto vprašanje zadovoljivo rešilo kvečjemu v nekaj letih, in to v duhu dobrososedskih in prijateljskih odnosov, ki so se med državama ustvarili prav na osnovi Osimskega sporazuma.

Danes — deset let po podpisu Osimskega sporazuma — moramo, žal, realistično ugotoviti, da je ta del sporazuma ostal neuresničen, in to v veliko in težko popravljivo škodo slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki se prav zaradi pomanjkanja ustreznih zaščitnih norm ne more učinkovito braniti pred asimilacijo in raznarodovanjem. Še več, dogaja se, da nam nekatere oblasti hočejo okrniti že priznane ali dejanske pridobljene pravice; da si moramo sami postavljati javne napise in table, če jih hočemo imeti (dokler jih kdo ne odstrani) in da se v sedmih letih večinskega naroda vedno bolj uveljavlja vzdušje, ki je nasprotno sprejetju pravičnega zaščitnega zakona.

Tako se odobritev zaščitnega zakona vleče v nedogled in opravičuje z raznimi tehničnimi operativnimi izgovori, medtem ko so resnični vzroki in razlogi politične narave. In vendar je ratifikacijski zakon z dne 14. marca 1977, št. 73, v členu 3 pooblastil vlado, da izda izvršilne norme

za izvajanje obveznosti, sprejetih z Osimskimi sporazumi, v roku 18 mesecev!

Spričo takšne neopravičljive zamude, ki ji botruje predvsem pomanjkanje resnične politične volje najvišjih državnih oblasti in vodilnih političnih sil, odločno protestiramo in od obeh podpisnic zahtevamo, da poskrbita za dosledno spoštovanje po mednarodnem sporazumu sprejetih obveznosti na področju manjšinske zaščite.

SSK — kot manjšinska narodnoobrambna politična stranka — ima pravico in dolžnost opozoriti vladi Italije in Jugoslavije na to odprto vprašanje ob desetletnici podpisa Osimskega sporazuma. Hkrati pričakuje, da bodo odgovorne demokratične politične sile, ki vodijo republiko Italijo, spoznale, da je prav vprašanje zaščite narodnih in jezikovnih manjšin pomemben in značilen preizkusni kamen demokratičnosti, odprtosti in evropskega duha.

Po strahotnem potresu v Mehiki

Nadškof v mehiški prestolnici kardinal Ernest Ahumada je izjavil, da je po katastrofalnem potresu 19. septembra ostalo brez strehe kar tristo tisoč ljudi. Nadškofija México je takoj dala brezdomcem na voljo vse svoje verske ustanove, katerih potres ni huje prizadel, med drugim univerzo La Salle, redovna poslopja in nadškofijsko semenišče. Organiziranih je bilo tudi več središč, kjer se ponesrečenim nudi hrana, obleka in se jih cepi proti kužnim boleznim.

Med tistimi, ki so v potresu izgubili življenje, je tudi redovnik p. Xavier Chávez Urbino. Našli so ga mrtvega pod razvalinami matične hiše guadalupskih misijonarjev. Omenjeni redovnik je bil glavni urednik misijonske revije te družbe.

Severnoameriški kardinal o sramotilnem filmu zoper Marijo

Newyorški nadškof kardinal John O'Connor je v pridigi obsodil predvajanje filma »Je vous salue, Marie« (Zdrava Marija) znanega francoskega režiserja Jean-Luc Godarda, še bolj pa avtorjevo potvarjanje zgodovinske resnice o Mariji in sramotenje njenega devištva. Kardinal je tudi povedal, da premnoge katoliške organizacije po ZDA obsojajo idejno zasnovo tega filma.

Ko je zagovarjal stališče ameriških katoličanov, je dejal: »Mi, katoličani, smo globoko prevarani in ogorčeni nad načinom, kako nekateri pojmujejo našo vero. Zares tragično, da lahko filmski ustvarjalec ustvari takšno podobo Device Marije, ene najbolj častitljivih likov katoliške Cerkve kot tudi številnih drugih krščanskih Cerkva.«

Kadar ljudstvo pozabi svoj jezik

V začetku septembra so imeli duhovniki videmske nadškofije dvodnevno študijsko zborovanje v semenišču, da bi ugotovili stanje po zadnjem zborovanju pred deseti leti. Med govorniki je bil tudi zlatomastnik Pasquale Guion, župnik v Matajurju, ki je orisal položaj v nadiških dolinah. Dejal je, da želi govoriti o uporabi domačega jezika v bogoslužju. Podajamo glavne misli iz njegovega govora.

Nerazumljivo je, da se mi duhovniki, vsaj nekateri, kot naši predniki, trudimo za ohranitev identitete (osnovnih vrednot) našega ljudstva, čeprav ni ta skrb v neposredni zvezi z oznanjevanjem evangelija. Pokojni nadškof Nogar je baje nekega dne rekel prefektu v Vidmu: »Končati bi morali s slovenščino, saj zdaj že vsi znajo italijansko.«

Zaradi tega prizadevanja nimamo nobene osebne koristi, pač pa samo sitnosti. Bo pač zato, ker podzavestno čutimo, da kadar ljudstvo pozabi svoj jezik, je izkoreninjeno in skupaj z jezikom čisto izgubi vero in vse vrednote preteklosti.

POGLED V PRETEKLOST

Da lažje razumemo sedanje stanje, je treba pogledati v preteklost. Raznarodovanje našega ljudstva se je začelo že leta 1866. Vršila se je sramotna gonja, ki bi bila za tisti čas še razumljiva. Časnikar Stelio Spadaro je pred enim mesecem zapisal: »Italija je mlada država... Do pred nekaj leti je bila ideja o enotnosti vrednota; v italijanski kulturi je prevladovala ideja, da razlike predstavljajo nevarnost.« To pa ni razumljivo danes po 120 letih.

Se vedno si prizadevajo člani večinske stranke, često nasprotniki duhovnikov (anticlericali), da želijo zabrisati vsako razliko, v našem primeru slovenski jezik. Fašistična dvajsetletna prizadevanja so bila bedasta v primeri s poveljnimi prizadevanji do današnjih dni.

Priznati pa je treba, da so prefekti Candolini, Celone in drugi javno nastopili v obrambo naravnih pravic Slovencev v videmski provinci. Tudi »onorevole« iz vrst DC iz Čedada se je trudil, da bi »duhovniki vzhodne Furlanije« dobili državno pomoč.

Vendar slovenski duhovniki vzhodne Furlanije niso nikoli prejeli niti lire pomoči, ki je od leta 1947 znašala 2 milijona lir letno. Prefekt Celone je dejal, da prefektura izroči tisti denar škofiji, da ga ona porazdeli.

Nekateri duhovniki so dobivali mesečno vsoto denarja, ki ga je dajala vlada ali čisto kakšna druga organizacija za ohranitev italijanstva v vzhodni Furlaniji in ta denar ni šel prek prefekta Celoneja, kakor nam je sam zagotovil.

Obmejni pas province je bil razdeljen na tri področja. V vsakem je bil določen človek — ne rečem ali laik ali duhovnik — ki je nadzoroval, da bi dobri duhovniki, ki so prišli od zunaj, ne pospeševali s petjem, molitvami in katehezo ohranjanje slovenščine v bogoslužju. Dobri so bili nagradni, hudobni opomnjeni.

Nedavno smo bili na pogrebu nekega sobrata. Pred tremi leti je bil moj sosed in je gradil cerkvico. Rekel sem mu: »Zakaj ne moliš v cerkvi niti ene zdravamarje v slovenščini?« Odgovoril mi je: »Če to storim, mi ne bodo dali več denarja, da dogradim cerkev!«

Težko mi je, da spominjam na te stvari, ki se zdijo prazna tožba, toda pomagajo razumeti zapostavljanje slovenskih duhovnikov in zakaj občutek manjvrednosti naših ljudi.

ZAKAJ LJUDJE OPUŠČAJO SVOJ JEZIK

Kar je privedlo ljudi, da so zapustili svoj jezik in potem tudi tradicionalne pobožnosti, ima seveda še druge vzroke. Kratko spomnim: množična časopisna gonja proti duhovnikom v nadiških dolinah, ki so se posluževali v cerkvi slovenskega jezika; obtoževali so jih prevratništva in komunizma; anonimna sramotilna pisma in okrožnice, ki so jih pripravljali duhovniki (enega so zasačili pri delu in je bil zato suspendiran a divinis); zastraševalni posegi sil javnega reda med našimi zborovanji, kakor da bi šlo za lava Cutolove bande; kakšen škof je v cerkvi prekinil molitve v slovenščini itd. V nekaterih vaseh so ljudje postali prepričani, da je uporaba slovenskega jezika kriva vera, hujša kot je bila Lutrova in da je vredna, da jo zavržejo nebo in zemlja.

Nedavno je skupina pobožnih, med katerimi je bilo vsaj nekaj članic italijanske Katoliške akcije, izročila sv. očetu pismo z zahtevo, naj posvari skupino nevednih duhovnikov, tako je zapisano, ki v dobri veri sodelujejo s komunisti, da bi spreminili naše verske tradicije. Ni izključeno,

da je kateri izmed njih v kakšnem pastoralnem svetu.

Torej je upravičeno župnik glavnega kraja (Speter) prepovedal, da bi bila v njegovi cerkvi enkrat mesečno in to med tednom na prošnjo laikov iz dekanije, ne komunistov, sv. maša v slovenskem jeziku.

Po tolikem trudu in kdo bi dejal, z božjo pomočjo, se v mnogih naših cerkvah ne sliši niti ena molitev in niti ena beseda v slovenščini. Vendar se tu pa tam dovoli kakšna pesmica kot npr. Lepa si roža Marija, da se ne bi reklo, da je italijanska Cerkev nacionalistična in torej sumljivo heretična.

NEKAJ ZAITEV

Ker je čas odmerjen, razložim nekaj zahtev.

1. Uporabljam mo mašno knjigo in knjige beril v slovenščini! Pa se kdo vprašuje: Ali bodo ljudje razumeli? Pred fašizmom se je v vseh cerkvah naših dolin uporabljala slovenščina za vse, kar ni bilo predpisano v latinščini.

V duhovniškem svetu je bilo rečeno, da samo 50 % naših ljudi razume slovensko. To morda drži za kakšno vas v spodnjem delu naših dolin, kjer se mladina od vrtca do odraslosti ni naučila niti znamenja križa v slovenskem jeziku, toda v vseh drugih župnijah je naša govorica še živa. Naš dialekt ni bolj oddaljen od čiste slovenščine kakor je katerikoli italijanski dialekt od knjižnega jezika. Npr. kadar je po televiziji vprašana oseba iz Kalabrije, se na ekranu pojavi italijanski prevod. Naše molitve in pesmi so iste kot v vsaj Sloveniji in kdor zna naš dialekt, brez težav govori s prebivalci Tolmina ali Ljubljane. Razlika je samo v izgovarjavi, v različnih končnicah in jasno, v pomankanju tehničnih izrazov, ne pa tistih iz vsakdanje uporabe.

Glede otroških vrtcev: Niso bila zagotovljena delovna mesta, da bi zaustavili izseljevanje, pač pa so bili ustanovljeni otroški vrtci po vseh vaseh z jasnim namenom, da bi novi rodovi pozabili slovensko govorico. Starše prepričujejo, naj z otroki govorijo samo italijansko, ker drugače jezika ne bodo obvladali in potem ne bodo dobili zaposlitve. Izkušnja pa dokazuje nasprotno, da dvojezičnost prinaša boljše šolske uspehe.

Ne bom dolgo govoril o nevednosti, o plagiatstvu in kompleksnosti. Navajam le značilen primer, ki je poznan kot »Sindrome di Stoccolma«. Pred desetimi leti je skupina roparjev pri napadu na neko banko zadržala nekaj talcev. Sčasoma so bili talci prepričani, da so njihovi jetničarji ravnali pravilno in so jim celo pomagali. Iz tega razloga so tudi nekdanje ameriške talce v Bejrutu in Teheranu zadržali na opazovanju iz bojazni, če niso bili izpostavljeni pranju možganov.

Torej ni prav nič čudnega, če so tudi naši ljudje po tolikem pritisku raznarodovanja, ko so jim ukradli lastni jezik s stalnimi, neumnimi manifestacijami in z odstranitvijo iz božje hiše, podlegli pranju možganov in izgubili čut za vrednote. (Dom, št. 13 in 14).

OD TEDNA DO TEDNA

■ Nizozemska vlada se je po letih obotavljanja odločila, da namesti na ozemlju države 48 severnoameriških jedrskih rakot »Cruise«, kot je to določeno v sklepu Severnoatlantskega obrambnega pakta z dne 12. decembra 1979. Vladni sklep bo moral prihodnji mesec odobriti še nizozemski parlament, prve rakete pa bodo namestili šele leta 1988 v oporišču Woensdrecht pri mestu Breda ob belgijski meji. Proti napovedanemu vladnemu sklepu je prišlo po državi do številnih protestnih manifestacij. Ustavljen je bil skoraj ves železniški promet, saj so potniki v znak protesta potegnili zasilne zavore in tako vlake ustavili, marsikje pa so demonstranti izvedli tudi cestne zapore.

■ V libanonski prestolnici Bejrutu so ugrabitelji iz vrst šiitskih muslimanskih milic izpustili tri funkcionarje sovjetskega veleposlaništva v Libanonu, ki so jih skupaj s četrim, kasneje umorjenim, ugrabili letos 30. septembra. Tedaj so ugrabitelji zahtevali od sovjetske vlade, naj pritiska na Sirijo, da preneha z boji zoper sunitse muslimane v severnolibanonskem pristanišču Tripoliju. Res je nekaj dni nato prišlo do ukinitve bojov. Oslobojeni sovjetski funkcionarji so se po osvoboditvi pokazali na televiziji, eden izmed njih pa se je javno zahvalil šiitskemu voditelju Beriju za srečni zaključek zadeve.

■ Egipt in Jordanija sta priporočili sovjetski vladi, naj obnovi diplomatske odnose z Izraelom, ki jih je pretrgala za časa sedemdesetne vojne leta 1967. Brez te obnovitve izraelska vlada po besedah ministrskega predsednika Peresa ne bo nikdar pristala na mirovno konferenco, na kateri bi SZ sodelovala z ostalimi stalnimi članicami Združenih narodov. Zanimivo je, da podpirajo obnovitev diplomatskih odnosov med Izraelom in Moskvo tudi druge arabske države, le da se odkrito tega zaradi domačega javnega mnenja še ne upajo izraziti.

■ V nedeljo 3. novembra so bile v Argentini volitve za delno obnovo poslanske zbornice, katere so prinesle ponoven uspeh radikalni stranki, ki jo vodi sedanjí predsednik države Alfonsín. 44 % volivcev se je opredelilo za to stranko, tri odstotke manj kot pred dvema letoma, a število radikalnih poslancev se je kljub temu povečalo od 129 za pet novih. Nekoč vodilni peronisti so nastopili razdeljeni, zbrali skupaj 33 % in izgubili štiri poslance. Stranka nepopustljivih (Partido intransigente), ki je levičarska, a ne marksistično usmerjena, se je okrepila in prejela 6 % glasov; porasla je tudi desničarska Zveza demokratičnega centra s 3,5 % glasov. Volivna udeležba je bila velika: 85 %. Predsednik Alfonsín je volitve označil z besedami: »Ker gre za zmago demokracije, imajo vsi Argentinci kaj praznovati.«

★

Skromen je laže tisti, ki je nekaj naredil kot pa tisti, ki ni do sedaj ničesar storil. (Graf).

Nova blažena

V nedeljo 17. novembra bo sv. oče razglasil za blaženo s. Marijo Terezijo Gerhardinger, ustanoviteljico šolskih sester, ki jih poznamo pod imenom notredamke in imajo svoj zavod tudi v Gorici v ul. sv. Klare že od leta 1857. Najprej so bile v gorški gluhozemni, nato pa so odprle svoj zavod. V Gorico jih je pripeljala sama bodoča blažena, ki je sestre tu obiskala še dvakrat.

Po 150 letih, odkar je naredila slovesne obljube, bo prišteta blaženim. Bila je nemškega rodu, rojena v Regensburgu kot edinka vernih in premožnih staršev. Ko je doraščala, so bili za vero težki časi, saj so zapirali samostane in preganjali verske ustanove. Ko je minil vihar, je Karolina — to je bilo njeno krstno ime — ustanovila v rojstnem kraju redovno družbo v nadomestilo že prej razpuščene, a ni imela uspeha. Pozneje leta 1833 je v Neuburgu ustanovila kongregacijo ubogih šolskih sester, notredamk. Čez čas je namestila svoj sedež v Münchnu, kjer je bila glavna redovna hiša dolga leta, dokler ni odšla v Rim. V Münchnu je s. M. Terezija tudi umrla leta 1879; ob njeni smrti je štela ta kongregacija 2.500 redovnic, ki se posvečajo predvsem vzgoji ženske mladine in bodočih krščanskih mater.

Danes so sestre notredamke raztresene po vsem svetu in imajo 21 provinc v 30 državah s 7.500 članicami. Tudi v Sloveniji imajo svojo provinco s sedežem v Ljub-

Ustanoviteljica redovnic notredamk s. Marija Terezija Gerhardinger

ljani. Lepo število slovenskih sester je v naši Gorici, ki so povečini iz Vipavske doline in s Krasa.

Kongregaciji, zlasti pa našim slovenskim sestram v Sloveniji in zamejstvu, čestitam k izrednemu dogodku ob razglasitvi njihove ustanoviteljice za blaženo in jim voščimo božjega blagoslova in z njim novega naraščanja.

Boleči spomini

Listič iz zasavske župnije Leskovec pri Krškem prinaša naslednje misli ob spominu na izselitev iz domačih krajev

Preselitev prebivalcev Zasavja v neznanost. Na vidnih mestih so se začeli pojavljati plakati, ki so sporočali, kdaj bo izseljena posamezna vas. Ljudje so nemo strmeli v popisani papir. Čemu zapustiti svoj rodni dom, zemljo, ki je bila že stolet, tisočkrat prepojena z njihovim znojem? Kljub obilni letini zanje ni bila vesela jesen, kajti v srcu jim je neprestano kljuvalo: »Kam nas bodo odpeljali? Kaj bo z nami?«

V utroho jim je bila le cerkev z Marijo. Zatekli so se v polnem številu v njeno svetišče. »Marija, pomagaj nam!« so polni zaupanja prosili. Marija pa jih je žalostno gledala, kot bi jim hotela reči: »Sprejmite ta križ, saj bom z vami, kjerkoli boste.«

V začetku novembra (1941) se je pričelo izseljevanje. Ljudje so pohiteli še po zadnje slovo Mariji. To slovo je ostalo vsem globoko zapisano v srcih. Svojega duhovnika niso imeli več. Spoznanje, da so ostali sami, ovce brez pastirja, jih je še bolj razžalostilo. Iz bližnjega kapucinskega samostana je prišel v leskovsko cerkev pater, ki je še zadnjič zbranim faranom podelil mašni blagoslov. Cerkev je bila napolnjena do zadnjega kotička. Nekateri so molili, drugi jokali, orgle pa niso veselo donele kot v prejšnjih časih. Iz njih so privreli otožni in turbirni akordi Premrlovega »Requiem aeternam dona eis Domine!« Nato je pevski zbor zapel pomenljivo Kimovčovo skladbo:

*Brez doma bom po svetu taval,
brezsrčen bom srečaval rod,
pozdravljen zapuščenih dom!*

Po končani maši potegne duhovnik navzdol večno luč in pomenljivo reče: »Sedemsto let je gorela večna luč v tej cerkvi v dobrih in hudih časih, v veselih in žalostnih dneh, našim staršem, našim prednikom, našemu rodu. Za nas pa bo ta treutek ugasnila. Vroče prosim Gospoda, da bi ta luč za nas ne ugasnila za vedno.«

Potem je cerkovnik v zvoniku potegnil za vrv in navček je zapel z žalostnim glasom v spomin onim faranom, ki bodo umrli v tujini. Pevci na koru pa so še zapeli: *Zbogom, dans Marija pravi. Zbogom! Ljubo nas pozdravi. Bom z vami ostala, družinica mala. Na Boga ne pozabite in ljubcevanje ohranite. Za vse hom prosila, ož z Bogom, preljubi!*

Na koncu je organist z vso močjo udaril po tipkah, da bi dal duška svoji žalosti. Tedaj je samo počilo in orgle so ostale neme. Razneslo je meh. Množica je za trenutek onemela, nato pa je zagnala vik in krik. Jok in žalost sta napolnila cerkev.

Preseljevanje se je pričelo. Vsak je smel vzeti s sabo le najnujnejše, do 5 kg prtljage. Sleherni je med drugim ponesel s sabo kak dragocen spomin: križ iz Bogovega kota, pest zemlje, omet domače hiše, Marijin kip, sveti rožni venec...

Po več tednov obupne vožnje so jih v Nemčiji potaknili kot živino po taboriščih, polnih stenic. Lačni so se vpraševali, ali se pokoré le za svoje grehe ali pa tudi za grehe drugih. Pokora je bila prevelika. Zeleli so prejeti Jezusa, da bi jim bilo lažje, a ni bilo duhovnika. Nekdo je zvedel, da je v štiri ure oddaljenem mestu katoliška cerkev. Šli so tja. Kako srečni so bili, ko je bil spet katoliški duhovnik med njimi! Zapeli so litanije Matere božje. Pretresljivo petje žalostnih src. Sedaj so šele dojeli, kaj pomeni duhovnik; kako velik božji dar je, imeti duhovnika v svoji sredi. Radi bi opravili sveto spoved, a niso še znali nemško govoriti.

VRNITEV

Dolga štiri leta so minila. Bila so polna strahot. Iznancem po taboriščih je zopet posijalo sonce sreče. Vračati so se začeli na svoje domove. A ne vsi... Tisti, ki so preživeli, so hiteli domov. Končno so stopili na rodna tla. Nekaterim od veselja in ginjenosti ni mogla beseda iz ust. Hišice so čakale, mnoge brez oken in vrat — a bile so njihove... Takoj so hiteli tudi k Mariji. Čakala jih je z Jezusom v naročju. Pozdravljali so jo in ji zahvaljevali.

K Mariji in k njenemu Sinu Jezusu pa niso prihiteli samo enkrat. Zvesti trdnim sklepom iz pregnanstva so se nedeljo za nedeljo vsi pokretni člani družin zvrstili k sveti maši, vsak dan redno molili, z veseljem sprejemali otroke iz božjih rok in potem tudi skrbeli za versko vzgojo otrok. Skratka: Živeli so iz vere.

Sedaj pa je prav to življenje iz vere silno popustilo. Vsakdanja molitev ugaša, opušta se nedeljska sveta maša, nedelja se skrini z nedeljskim delom, venček otrok je po družinah vedno večja

redkost in skrb za versko vzgojo otrok je vedno manj. Vse to je pot v nesrečo, časno in večno. Treba se je vrniti k obljubam iz izgnanstva, ko smo spoznali, da na svetu vse odpove, samo Bog ne; da imaš še vedno vse, če imaš Boga, četudi vse izgubiš. Da, ponovno se moramo zavdati svojih krščanskih vrednot in korenin. Pred zgodovino in svetom imamo veliko odgovornost. Stari in mladi moramo obnoviti zahvalo in ponovno obljubiti zvestobo Bogu in Mariji!

ZS

Iz Slovenije

Spominska plošča rojaku-misijonarju

Na večer pred misijonsko nedeljo so v Dolenjskih Toplicah v tamkajšnji farni cerkvi odkrili spominsko ploščo rojaku iz Podhoste, misijonarju p. Petru Baptistu Turku. Slovesnost je ob dekanjskih duhovnikih vodil škof Stanislav Lenič.

Rajni misijonar se je rodil 29. oktobra 1874 in bil naslednjega dne krščen pri krstnem kamnu, nad katerega so sedaj postavili spominsko ploščo. Gimnazijske študije je opravil v Novem mestu, kjer je vstopil k frančiškonom. Leta 1899 je bil posvečen v duhovnika. Že dve leti nato je odšel v misijone na Kitajsko. Tam se je zelo proslavil z zidanjem šol in cerkva. Kmalu je postal dekan misijonskega okrožja. Učil je tudi v malem semenišču. Na Kitajskem je deloval 43 let in se nikoli ni vrnil domov. Pred božičem 1944 je umrl v Hankowu. S pokojnim p. Veselkom Kovačem ga štejejo med najodličnejše slovenske misijonarje prvih desetletij 20. stoletja.

Ljubljansko bogoslovje

Ljubljanska nadškofija ima v akademskem letu 1985/86 skupno 53 bogoslovcev. Na teološki fakulteti se je v prvi letnik doslej vpisalo 42 slušateljev (21 škofijskih, 17 redovnikov, 2 redovnici in 2 laiški slušatelji).

Iz koprskih škofij se je za prvi letnik prijavilo 5 primorskih bogoslovcev. Tako je letos v Ljubljani 20 koprskih bogoslovcev, eden pa je v Germaniku v Rimu.

Število semeniščnikov v malem semenišču v Vipavi je skoraj enako kot lani: 37 dijakov. Koprška škofija je slabo zastopana: maturantje so bili štirje, na novo pa sta se vpisala samo dva dijaka. Ljubljanska nadškofija ima v Vipavi 28 gencev.

Družba Jezusova v številkah

Na začetku leta 1985 je Družba Jezusova (jezuiti) štela 25.549 članov: 18.455 duhovnikov, 3.684 bogoslovcev in 3.410 redovnih bratov. Največ jezuitov je še zmeraj v Evropi: 9.689 (37,92 %). Sledijo Afrika, Azija, Indija: 6.260 (24,50 %), Sev. Amerika: 6.041 (23,65 %), Južna Amerika: 3.559 (13,93 %).

Povsod prevladujejo duhovniki povprečno s tremi četrtinami vsega članstva. Bratov je največ v Evropi: 1.635, tj. skoraj polovica vseh bratov jezuitov, in to največ v Španiji. Bogoslovcev je največ v Afriki in Indiji, skoraj ena četrtina vseh: 1.496. To se pravi, da imajo jezuiti svojo bodočnost na celinah, ki so šele v razvoju.

V letu 1984 je v Družbo vstopilo 1.167 novincev (13 duhovnikov, 1.089 bogoslovcev, 65 bratov), umrlo je 443 članov (360 duhovnikov, 81 bratov, 2 bogoslovca). Odpuščenih oziroma izstopilo je 392 jezuitov (100 duhovnikov, 118 bogoslovcev, 39 bratov in 135 novincev). Lani se je red zmanjšal za 175 članov. Je pa še vedno najmočnejši red v Cerkvi.

Vseh Slovanov (Slovencev, Hrvatov, Čehov, Poljakov) je v Družbi 1.192 ali 4,6 % celotnega števila. Največ je Poljakov; na zadnjem mestu smo Slovenci s 65 člani (42 duhovnikov, 11 bogoslovcev, 12 bratov). Tem je treba prišteti še 18 Slovencev, ki pripadajo drugim provincam.

★

Tudi v srednjeameriški državi Gvatemala so bile po dolgem obdobju vojaških diktatur demokratične predsedniške volitve. Največ glasov je zbral kandidat Krščanske demokracije 43-letni odvetnik Vinicio Cerezo. Drugi je bil predstavnik Zveze centra časnika Jorge Carpio Nicolle. Ker Cerezo ni prejel nad 50 % glasov, torej absolutne večine, bodo morali odločiti o novem predsedniku poslanci bodočega parlamenta, ki bodo izbirali med prvima dvema. Pri tem je mogoče, da se združijo vse desničarske in sredinske stranke in izvolijo namesto Cereza svojega kandidata.

PO 40 LETIH NEPREKINJENEGA IZHAJANJA

Ostali smo zvesti začrtani smeri

Nastanek in ukinitve „Slovenskega Primorca“

V januarju 1944 je nadškof Karel Margotti z dekretom poveril petim goriškim duhovnikom nalogo, naj skušajo v goriški nadškofiji ustanoviti slovensko katoliško akcijo. Ti duhovniki so se zbrali na prvi seji 13. januarja 1944. Ta odbor je nato redno zasedal vsak teden celo leto 1944 in leta 1945. V sejem zapisniku z dne 14. junija 1945 je zapisano: »Sprožila se je tudi misel, naj bi se začel izdajati, ko bodo razmere dopuščale, katoliški časnik, ki naj bi bil informativnega in obenem strogo katoliškega značaja po zgledu tržaške "Vita Nuova".«

URESNICENA ZAMISEL

Zamisel se je začela kmalu uresničevati. Na naslednjih sejah je odbor razpravljala o ideji katoliškega tednika in iskal njega praktično izvedbo. Gorica je bila pod zavezniško vojaško upravo in svoboda tiska je bila zagotovljena. Najprej je odbor iskal izdajatelja in se je v tem oziru obrnil na predsednika KTD msgr. Valentinčiča. Toda KTD je prošnjo odklonilo.

Tedaj so sklenili, naj list začno izdajati slovenski duhovniki. V ta namen so se obrnili na msgr. A. Novaka, stolnega kanonika, ki je pri vseh duhovnikih užival zaupanje. Prosili so ga, naj skliče slovenske duhovnike iz mesta in z dežele. Monsignor sam takole izpoveduje: »Med vojno smo bili prisiljeni k molku, ker je postal tisk monopol partizanov. Ko pa so v juniju 1945 zasedle naše kraje armade zahodnih zaveznikov, ki so nam zagotovili demokratične pravice, in ko smo na lastne oči videli, s kakimi letaki se iz gozdov zastrupljajo naše ljudstvo, tedaj smo v vesti čutili poziv, naj se poslužimo tiska in smo na konferenci 9. avgusta 1945 sklenili izdajati katoliški tednik, ki naj bi bil glasilo vseh slovenskih katoličanov v deželi...« (KG 1959, št. 5).

Sestanek duhovnikov se je vršil v zakristiji stolne cerkve, ker drugih prostorov nismo imeli. O sestanku samem pa ni nobenih zapisnikov. V spominu je ostalo to, da je bil navzoč tudi msgr. dr. Mihael Toroš, ki je zamisel o katoliškem tedniku podprl, in da so na seji nekateri podprli bodoči tednik s prvimi darovi.

Ko je »Slovenski Primorec« 29. avgusta 1945 izšel, so se kmalu oglašili tudi darovalci, saj se s samo prodajo tudi takrat niso mogli kriti vsi stroški v tiskarni. Z zadoščenjem pa lahko danes ugotovimo, da božja previdnost in velikodušnost slovenskih ljudi že 40 let pomagata, da lahko izdajamo slovenski katoliški tednik.

STIRI LETA IZHAJANJA

Stiri leta je izhajal Slov. Primorec. V tem času so se v naši deželi izvršile temeljite politične spremembe. Dne 15. septembra 1947 je stopila v veljavo pariška mirovna konferenca. Večina cone A je prišla pod Jugoslavijo. Gorica z majhnim zaledjem je bila prisojena Italiji. Trst z ozkim zaledjem so razglasili za »Svobodno tržaško ozemlje«. Slov. Primorec na področje, ki ga je upravljal nova Jugoslavija, ni nikoli imel dostopa. Zaradi majhnega ozemlja je naklada padla, stroški so se le z največjo težavo krili. Tržačani, ki so imeli svoj katoliški tednik »Teden«, so tega ukinitvi in ostali brez svojega glasila.

Vsled tega smo goriški in tržaški duhovniki začeli razmišljati, da bi se združili okrog skupnega katoliškega tednika. Razgovori so trajali celo leto 1948 in se zaključili z dogovorom, da bomo ukinitvi Slov. Primorca in začeli izdajati v Gorici skupen katoliški tednik za obe škofiji. Zadnja številka je izšla 29. dec. 1948.

Uvodnik se začelja takole: »Današnja številka Slov. Primorca je zdajnja.« Nato razlaga, zakaj je prišlo do ukinitve tega tednika in do ustanovitve novega skupnega glasila za slovenske vernike obeh škofij.

Latinski pregovor pravi: »Habent sua fata libelli.« Knjige imajo vsaka svojo usodo. Tako tudi časopisi. Slov. Primorec je v letih po zadnji vojni opravil svojo nalogo, kakor je zapisano v omenjenem uvodniku: »Iz obzirov do še slabotnih in ker je naša naloga v glavnem opravljena (saj zdaj odpirajo ljudem oči prebridke izkušnje same), se naš list umika iz javnosti in zelo rad prepušča delo Katoliškemu glasu.«

SLOVENSKI PRIMOREC

UREDNIŠTVO IN UPRAVA V GORICI v ulici degl' Orzoni 14. — Cena oglasom po dogovoru.

Štev. 1

KATOLIŠKI TEDNIK

IZIDE VSAKO SREDO

GORICA, DNE 29. AVGUSTA 1945.

Cena L. 3.-

NAŠ LIST

Nov list nastopa svojo pot v svet. Naslov sam pove, komu je namenjen. Našemu ljudstvu po širnem slovenskem Primorju. Sicer berejo naši ljudje že druge liste, a vendar tudi ta ne bo odveč, saj bo pisan iz ljubezni do resnice in naroda.

Bo pa naš list katoliški, to se pravi, da bo širil in pojasnjeval resnico kot jo uči katoliška Cerkev, kateri je naš narod ostal zvest skozi dolgo tisočletje. Odkar sta šla preko naše zemlje apostola Slovanov sv. brata Ciril in Metod je bučalo čez naše gore in doline mnogo viharjev vseh vrst, a zvestobe do Cerkev mu ni še nihče vzel. Da je tudi v bodoče ne bo, naj nam pomaga ta tednik.

»Slovenski Primorec« bo obravnaval vsa tista vprašanja, za katera se mora katoličan zanimati, v vsa polja bo posegal, kamor katoličan sme in mora poseči. Ta polja pa so tako obširna, kot je prostrano področje Cerkev same. Cerkev pa mora in sme posegati vse do tja, kjer se pojavljajo življenjska vprašanja, ki so v zvezi z neumrljivi dušami. Tudi v politiko, saj je tudi ta pod božjim zakonom; tudi v politiki pride v poštev vest. Katoličan mora povsod paziti, da radi skrbi za zemeljsko srečo in blagostanje ne zapravi večne.

Seveda ne bo naš list posegal v strankarsko dnevno politiko, kjer se tako rade sproščajo strasti. Zato ne bo glasilo nobene stranke, temveč hoče le primorsko ljudstvo vzgajati v resničnem krščanskem duhu. Ostati hoče na višini, ki jo mora imeti resnica. Resnico pa bo povedal brez strahu, brez kompromisov. Živimo v demokratični dobi in zato mora biti v tem popolna prostost.

Upamo, da bo list povsod dobrodošel. Radi posegajte po njem, da bo dvigal vaše mi-

Govor Pija XII.

o trpljenju
nemških
katoličanov

Dne 2. junija je govoril sv. oče o Nemčiji in o križevem potu nemških katoličanov v dobi, ko je vladal narodni socializem. Najprej je podal zgodovino konkordata in pokazal, kako je narodni socializem to slovesno pogodbo med Cerkvijo in državo teptal in izvajal nad nemškimi katoličani pravo preganjanje. Tako pravi:

»Boj proti Cerkvji je postal vedno bolj zagrit in strupen: uničene so bile vse katoliške organizacije, postopoma ukinjene vse laiko svetloče javne in privatne katoliške šole, mladina odtrgana od družine in Cerkev, pritisk na mladih, državljanov, posebno državnih uslužbencev vedno večji, potom skrite in organizirane propagande so si-

nega pastirja s pasijono čuječnosti in z očelovsko potrpežljivostjo, a tudi z junaško nevtrastnostjo. Ko je videl, da vse preprečevalo defo ni zaleže in je bila kršitev konkordata očitna ter versko preganjanje očitno je na liho nedeljo 1. 1937, izdal okrožnico »Mit brennender Sorge«, kjer je pokazal svetu, kaj je v resnici narodni socializem, namreč prevržen odpad od Kristusa. zanikanje njegovega nauka in njegovega odrešiteljskega dela, oboževanje sile, molitovanje rase in krvi, teptanje svobode in človekovega dostojanstva.

Niti vojna, pravi sv. oče, ni omejila sovraštosti proti Cerkvji. Če bi bil narodni socializem zmagal, je imel za Cerkev pripravljene še hude načrte. Papež

Končno so prenehali umori, prenehale so strašne grozote: naj konča tudi sovraštvo v vsaki obliki, vsak pohlep po oblasti, naj preneha vsaka preoblastnost močnejših, vsako zatiranje šibkih, naj vstane svet iz svojih ruševin in naj se vzpostavi mir, v katerem bodo uspevali narodi kot bratje.

Pij XII. prva dni avgusta 1945

stematično štaliti Cerkev, duhovnike, vernike, njene ustanove, njen nauk, njeno zgodovino; zaprta, odpravljena in zapfjenjena so bile redovne hiše in drugi cerkveni zavodi; uničen je bil tisk in vsaka katoliška knjižnica protizgodnja.

Pojasnjuje nadalje, kako so bili nemški katoličani strnjeni okrog svojih škofov, ki so odločno protestirali proti kršenju najsvetejših pravic in skušali rešiti, kar se je dalo. Omenja pa tudi, kaj je Cerkev napravila, da bi vse to preganjanje preprečila in kako je s posebno okrožnico obsodila zmoto narodnega socializma. Tako govori dobesedno:

»Sv. stolica je ponovno protestirala pri voditeljih Nemčije in odločno in jasno zahtevala, da se spoštujejo dolžnosti naravnega prava, ki so bile potrjene s konkordatom, v istih usodnih letih je naš prednik Pij XI. vršil ulogo urkov-

slji k duhovnim dobrinam zlasti, ker nas v sedanjosti dobi vse vleče k tlom in veže na zemljo.

sam ima v rokah tehtna poročila o namelih v povojni dobi, ki so se deloma že tudi javno pokazali z ravnanjem v Avstriji, Alžaciji in drugod, posebno in najhujše pa na Poljskem. In nadaljuje:

»Mi smo nadatjevali defo svojega, prednika med vso svetovno vojno. S postankom smo poudarjali zahteve in nelpodbitna načela človečanstva in krščanske vere in tako pobujali nauk narodnega socializma in njegove zločeste posledice, ker so se postopoma najbolj rafinirani znanstveni načini, da so mučili in pokončevali največkrat same nedolžne...«

Če so voditelji Nemčije sklenili, da bodo uničili katoliško Cerkev tudi v starem »rajhu«, je božja Previdnost odredila drugače. Preganjanja Cerkev od strani narodnega socializma je končala z naglim in žalostnim koncem preganjanja.

Nato omenja, trpljenje katoličanov po raznih taboriščih. Kolikor bolj prihajajo na svetlo vsa grozodejstva, ki so se po njih vršila, toliko bolj se pa tudi kaže junaštvo, s katerimi so katoličani, duhovniki in verniki, vse

to prenašali za Kristusa. Posebno hudo so trpeli poljski duhovniki, ki jih je bilo od 1940 dalje v taboriščih 2800 in jih je ostalo pri življenju do preteklega aprila le 816. Mnogo je bilo po taboriščih duhovnikov poleg nemške tudi drugih narodnosti, ki so z mučeniško nevtrastnostjo prenašali divjost narodno socialistične besnosti.

Narodni socializem, pravi sv. oče, je proglasil Cerkev za največjega sovražnika nemškega naroda in s tem žalil nemške katoličane in Cerkev samo. Ni moglo izostati maščevanje božje.

Hi koncu se obrača papež na vse narode:

»Človeško hrepent po tem, da se konča s predrzostjo, ki je skrinjala v teh vojni: letli domove in družine, predrzost, ki upije v nebo in in se je spremenila v eno največjih nevarnosti, neke za vero, in naravnost, ampoč tudi za vsako urejeno sožitje med ljudmi. Pomanjkanje je ustvarilo množico razočaranih in obupanih, ki pomnožujejo mase, ki hočejo revolucijo in nered in so plačani od tiranov nič manj nasilnih od onih, ki jih hočejo odrediti.

Narodi, posebno najhiti in srednji, zahlevojo, da bodo sami vodili svojo usodo. Zda, ko so pomagali po svojih močeh s številnimi žrtvami, da se zruši nasilje, imajo pravico, da odklonijo politični in kulturni sistem, ki ga jim vsiljuje drugi in ki ga večina ljudstva odločno zavrača.

Narodi upravičeno sodijo, da je glavna naloga onih, ki pripravljajo mir, ta, da napravijo konec zločinu, ki tli v krvi in da ščitijo žitljanske pravice in medsebojne dolžnosti vseh, velikih in malih, močnejših in šibkih. V svoji zavesti vsi narodi čutijo, da bodo voditelji izgubili dobro ime, če ne bo za nasiljem zavladala pravda.

Končuje s prošnjo do Boga, da bi zavladal na zemlji čimprej pravi mir, ki bo zgrajen na pravičnosti, odkritosrčnosti in ljubezni, mir, ki bo v vsa srca prinesel vselje in tolažbo.

Iz govora sv. očeta je jasno razvidno kako je Cerkev javno obsodila narodni socializem v Nemčiji in vsa grozodejstva, ki jih je zagrešil. Papež ni molčal, kot zmotno misli marsikateri med našim ljudstvom. Govoril je in pred vsem svetom in nihče ne more več zbrisati te obsodbe. V zgodovini bo zapisana s svetlimi črkami in čas je pokazal, da je imel sv. oče prav, ko je svaril Nemčijo in ji jasno povedal, da kakega poloma jo bo pripeljalo. Kdor Cerkev preganja, javno ali skrito, si bo razbil glavo.

Nu zgoraj, na ponatisu prve strani našega katoliškega tednika, ki sem ga takrat napisal in v njem nakazal smer, ki naj bi ji sledili v bodoče. Po 40 letih z veseljem in ponosom lahko ugotavljam, da je tednik, ki zdaj nosi naslov »Katoliški glas«, ostal zvest tej smeri skozi vso viharno povojno dobo našega zamejskega slovenskega življenja. Z veliko hvaležnostjo se spominjam svojih prednikov odgovornih urednikov in njihovih pomočnikov pri izdajanju in urejanju lista. To so bili pokojni duhovniki msgr. Lojze Novak, msgr. Mirko Brumat in župnik Stanko Stanič, po katerem sem prevzel dediščino dne 1. novembra 1955. Pa tudi Bogu hvala za vso pomoč pri delu, da smo ohranili list na začrtani poti kljub prigorvarjanju, oviram, sitnostim, obljubam in grožnjam zlasti od rojakov drugačnega svetovnega nazora. Zvestoba krščanskim izročilom našega naroda in ljubezni do svojega ljudstva mora biti tudi v bodoče vodilo delu in žrtvam za naš tednik, ki ima vsebinsko bogato preteklost in je velik zgodovinski vir življenja nas primorskih zamejskih Slovencev. - MOČNIK FRANC

Odgovorni urednik Slovenskega Primorca Alojzij Novak

Prvi odgovorni urednik tednika »Slovenski Primorec« je bil takratni stolni kanonik v Gorici msgr. Alojzij Novak. Duhovniki smo ga izbrali za odgovornega urednika, ker je povsod užival velik ugled kot razsoden in moder duhovnik in ker se ni ustrašil prevzeti te ne samo odgovorne, temveč takrat tudi nevarne naloge. On sam je v svoji »Kroniki« dne 29. oktobra 1945 takole zapisal:

»Bil je dolg molk pri mojem dnevniku. Koncem avgusta sem bil na operaciji (za kilo), med tem je začel izhajati katoliški tednik »Slovenski Primorec«; mene so zapisali kot odgovornega urednika, urejuje ga pa zbor duhovnikov: dr. Močnik, dr. Čuk, dr. Humar, župnik Berbuč (iz Semetra), župnik Zalatel (iz Štandreža). Smernice listu: Mirno učiti, resnico povedati, nobenega žaliti, z ljubeznijo grajati. Izšlo je do danes že devet števk, a dasi smo mirni in nenapadali, se je že pojavil odpor v vrstah OF. Tih boj-

kot, sovražno napadanje prodajalcev, napad v »Primorskem dnevniku«, ko smo objavili Pastirsko pismo jugoslovanskih škofov. Bevk (France) nas je proglasil za sovražnike naroda.«

Alojzij Novak je za tiste čase res bil pogumen, da je prevzel na-

Pok. msgr. Alojzij Novak v avgustu 1945 kot kanonik v Gorici

se odgovornost za prvi slovenski katoliški tednik po zadnji vojni. Saj so leta 1947 pri Kobaridu zahrbtno ugrabili in potem usmrtili odgovornega urednika »Demokracije« Andreja Uršiča.

Odgovornost za list je ohranil do maja 1947. Dne 10. maja namreč beži: »Predvčerajšnjim sem pri običajni seji za Slov. Primorca odložil mesto odgovornega urednika. Razlog: bliža se italijanski prevzem oblasti v Gorici in že v začetku smo bili z uredniškim zborom dogovorjeni, da bom to mesto zavzel le, dokler bodo tu zavezniki. Z novimi oblastmi se ne maram križati.

Pa še drug razlog je: dne 1. februarja so mi kanoniki napravili upravo premoženja stolne cerkve. Ze tri mesece sem prosil uredniški odbor, da me odveže dela pri časniku, ker ga ne zmorem, saj bom v juniju dopolnil 66 let. A uredniški zbor je bil gluha na vsa ušesa. Zato sem predvčerajšnjim dal pismeno odpoved. Preko niso

mogli in po dolgih debatah je bil imenovan za novega odgovornega urednika preč. msgr. dr. Mirko Brumat. Tako se bom vsaj malo oddahnil; zadnje mesece nisem imel hipca časa zase.«

Msgr. Alojzij Novak, ki je odgovarjal za naš katoliški tednik v najtežjih in najbolj nevarnih časih po vojni, je potem živel še do leta 1967, ko je umrl v Gorici 30. avgusta. Pozneje so ga prepepeljali v Črniče, kjer je pokopan.

Bil je res blag, dober, a tudi premočten mož, ki se ni ustrašil boja za resnico in pravico ne pod fašizmom kot dekan v Črničah ne kot kanonik v Gorici. Saj je moral pod novo italijansko demokratično oblastjo pretrpeti veliko krivico, ko so mu odrekli državljanstvo, mu odvzeli kanoniško plačo in je moral dosti let živeti le od mašnih intencij in kar mu je kaka dobra duša dala.

17. novembra 1947 namreč piše: »Ker je že vse narobe, naj napišem tudi svoj osebni narobe-kuriozum. Do 38. leta sem bil avstrijski državljani, leta 1919 sem postal italijanski do leta 1947. In letos v novembru so me na kvetsturi vpisali za jugoslovanskega državljan.«

17. septembra 1948 pa pravi: »Jaz nisem optiral (za Italijo), ker se mi ne zdi spodobno pisati, da je moja »lingua d'uso italiana«. Zdi se mi pod čast lagati se na stara leta iz čistega oportunizma.« Pozneje leta 1951 je optiral za Italijo, ker ni bila več potrebna izjava o »lingua d'uso«. Toda plače ni prejel. Zato se je odpovedal kanonikatu in prošil za upokojitev kot župnik. Toda penzijo je dobil šele maja 1962.

Piše: »V maju 1962 sem po dolgem času dobil polno penzijo kot bivši župnik avstro-ogrske. Znaša 53 tisoč mesečnih lir. Prihodnji mesec (27.6.) bom dopolnil 81 let, če bom takrat še pri življenju. Anti je bil čas, da so me popolnoma penzionirali!«

Demokratična Italija torej ni bila do tega pravičnega moža nič kaj prijateljska in niti poštena. Razlog je bil tudi v tem, da so v tistih letih po vojni bile v Gorici zelo žive nacionalistične sile; nobenega govora ni bilo o kakem mirnem sožitju med Slovenci in Italijani. Goriški italijanski nacionalistični krogi so msgr. Novaku zamerili, da je bil urednik »Slov. Primorca« in zaveden slovenski duhovnik. V tem oziru beleži v svoji kroniki leta 1949: »Neki italijanski revolverski list »Il lunedì« zelo hujska proti slovenskim duhovnikom, ki smo ostali v Gorici, mene kar imenom navaja kot ne-državljan, ki sedi na vodilnih mestih v škofiji.«

Ko so se razmere ublažile, je tudi msgr. Novak prišel do svojih pravic in do penzije. Toda čakati je moral od leta 1948 do 1962, da so uredili njegov finančni položaj. Vsa tista leta je moral živeti »od mašnih intencij in od dobrih ljudi«, kot se sam izraža. Vendar med nami duhovniki ni nikoli tožil zaradi svojega gmotnega stanja. Bil je pokončen mož, ki se ni pred nikomer klanjal.

Blaženi iz časnikarskih vrst

Ob navzočnosti 12 kardinalov, diplomatskega zbora in 10.000 vernikov (od njih 2.000 Nizozemcev in 1.500 Zahodnih Nemcev) je sv. oče preteklo nedeljo v baziliki sv. Petra ob oltarju »konfesije«, okrašenem s 4.000 cveticami, dar Nizozemske, razglasil za blaženega holandskega karmeličanskega duhovnika p. Tita Brandsma, ki se je pred smrtjo aktivno udeleževal kot katoliški časnikar in so ga nacisti zaradi njegovega pogumnega pisanja poslali v Dachau, kjer je bil 26. julija 1942 usmrčen z vbrizganjem strupa v žilo.

V govoru je papež poudaril mučenčev globoko redovniško življenje in njegovo proforsko dejavnost na univerzi v Nijmegenu. Na sovraštvo je odgovoril z ljubeznijo in tako iz preizkušnje izšel zmagovit.

Slovenski tedniki v Gorici in Trstu po vojni

Komaj so se Slovenci v letu 1848 narodno prebudili in zavedali, kaj in kdo so, so med prvimi stvarmi mislili na izdajanje časopisov, ki naj bi ljudi obveščali, izobraževali in budili narodno samozavest. Na Primorskem so se s prvim časopisom predstavili tržaški Slovenci, ki so 1848 ustanovili politično Slavjansko društvo. Že leto pozneje je začel izhajati mesečnik *Slavljanski rodoljub*, ki je v programu zapisal vodila, ki v glavnem veljajo še danes. V uvodniku Našim bravcam pravi, da hoče »s vodivnimi al podučivnimi sestavki duh narodnosti in rodoljubja Slavjanov jadranskega primorja obuditi, nato pa »slavjanske brate spodbadati, de vse, kar po ustavnih pravicah narodu gre, kakor vpeljanje slavjanskega jezika v ljudskih učilnicah itd., pogumno in terdoserčno po potih postaviti ob državne vlade in deželjskega poglavarstva terjajo«. Torej zahteve in cilji, ki jih še danes nismo dosegli in katerih so polni naši časopisi.

Po Slavjanskem rodoljubu je začelo izhajati v Trstu in Gorici do leta 1928, ko je fašizem zatrl ves slovenski tisk, nad 170 različnih listov in revij. Med njimi sta bila najvažnejša tržaška *Edinost* (1876-1928), ki je bila od 1900 dnevnik, v Gorici pa je imela najdaljše življenje *Soča*, organ slovenskega političnega društva za brambo narodnih pravic (1892-1915), sprva štirinajstdnevnik, nato tednik, končno trikrat na teden.

Po zadnji vojni in revoluciji je Trst takoj dobil *Primorski dnevnik*, ki je začel izhajati že pri partizanih. V tistih nemirnih, zmagoslavčnih in neurejenih časih ni bilo misliti na druge časopise, saj je *Primorski dnevnik* s svojim avtoritativnim in bojevitim glasom obvladoval vse. Ko pa so zavezniški prevzeli oblast nad cono A in so se razmere nekoliko umirile, so somišljeniki *Primorskega dnevnika* ustanovili v Gorici prvi povojni tednik. Bil je to

SOŠKI TEDNIK

Izhajal je od 7. jul. 1945 do 12. jul. 1947, vsako soboto, navadno na 4 straneh. Uredjal ga je J. Kristjan Bavdaž, odgovorni urednik je bil Alojzij Budin. V uvodniku »Ob prvi številki« so zapisali, da je v Gorici skoraj v vseh časih izhajal slovenski list. »Njegove vsebine so bile različne: večkrat so ga izdajali in pisali ljudje za tuj denar — za judenje groše — in z besedo skušali preslepiti zdrav čut našega slovenskega človeka.« Tednikov »namen je pošten«. Primorskim ljudem bo prinašal »bodrilo in smeje besede, da bodo našli pravi odnos do vseh dogodkov, ki se godijo okrog njih. Pomagal bo preprostem slovenskemu očetu — kmetu, delavcu in delavnemu inteligentu v njegovem kulturnem udejstvovanju« in objavljati podatke, »kako se bori mali človek za svoj razvoj in dvig, za svoje pravice«. Ker so prav tedaj ustanovili Slovensko-italijansko protifašistično zvezo, bo list seveda zagovarjal njeno politiko: »Naš list vidi v tej zvezi pot, po kateri morajo hoditi vsi poštene prebivalci Primorja, Slovenci in Italijani, ne glede na svoje politično prepričanje, čustvovanje, svoje osebne gospodarske interese ali pa svoje malenkostne predsodke. To je pot, ki vodi k pravi svobodi, ko bodo ljudje res lahko rekli, da so na svoji zemlji gospodarji, da si res sami krojijo svojo usodo... To je pot, ki vodi k resnični in napredni demokraciji... Da bo pa življenje postalo res lepo... moramo izkoreniniti vse, kar je nezdružljivo na naši zemlji... Razkrinkavali bomo fašiste, njihove skrite pomagače, reakcionarne hujskače, črnoboržance in vse druge protiljudske elemente.«

To je program, ki ga je zagovarjal tudi *Primorski dnevnik* in ki je bil tedaj vsesplošen. Zavrgel je preteklost, češ da so bili prejšnji uredniki »večkrat« plačani z judževimi groši, in stavil vse na »malega človeka«.

List je imel dve stalni rubriki: Pregled svetovnih dogodkov in Iz naših krajev. Veliko je poročal o usodi Goriške, o Benečiji, Jugoslaviji in Rusiji, napadal pa Slovenskega Primorca, Vatikan, zavezniške voditelje slovenskih šol, nekatere duhovnike in poudarjal samo to, kar je nova oblast naredila pozitivnega.

V zadnji številki je povedal, da bo prenehal izhajati, ni pa navedel vzroka.

Drugi povojni tednik je bil

SLOVENSKI PRIMOREC

V podnaslovu je stalo »Katoliški tednik«. Izhajal je ob četrtkih od 29. avg. 1945 do 29. dec. 1948. Odgovorni urednik je bil msgr. Alojzij Novak, od 21. maja 1947 dr. Bonaventura Mahnič.

V 1. številki II. letnika je zapisal, da je najmanjši list in najubožnejši, ker živi iz

rok v usta, toda »kljub temu je postal kamen spotike, znamenje, ki mu nasprotujejo na shodih in v tiskani besedi«. List ni glasilo nobene politične stranke, »narodu kaže, kaj je prav in dobro ter kaj je napak in slabo«. Ne more biti pristaš komunizma, ker je glasnik ljubezni in sprave med Slovenci, zaveden Slovenec in zvest Slovan. Bori se za socialno pravičnost in pravo demokratično svobodo. »Mnogi nas ne razumejo še, nasprotujejo nam, a mi smo vseeno zadovoljni, da ostane vse to tiskano za tiste čase, ko se bodo fanatizmi poglobili in bo bodoči rod sodil o naših delih.«

List je poročal o cerkvenem življenju v svetu in doma, prinašal je domače novice in imel odprto Okno v svet. Po obliki je bil skromen — 2 do 4 strani —, vendar v načelnih vprašanjih odločen in pogumen, kar so si takrat mogli privoščiti samo duhovniki, ki so list izdajali. Več o njem glej v posebnih člankih.

Tretji tednik je bil

LJUDSKI TEDNIK

Izhajal je v Trstu vsak petek od 25. jan. 1946 do 16. marca 1951, imel pa je 8 do 16 strani, bil je tudi bogato ilustriran. Urejali so ga Mirko Korsič, od 31. maja 1946 Jože Koren, od 1. jan. 1949 Franc Kavš. Izdajala ga je Založba Primorskega dnevnika, tiskala Zadruga tiskarna, bivša *Edinost*.

List je bil nekaj novega v zamejski publicistiki, ker je prinašal najrazličnejše prispevke. Ni bil krajevno glasilo, tudi ne politično, ampak prinašal uvodnike politične, kulturne in gospodarske vsebine, razgled po svetu, novele in pesmi, obravnaval je kulturna vprašanja, jezikovni kotiček (Jože Pahor in Mirko Rupel), prinašal radijski spored, igre, oglašice in imel redno roman v podlistku.

Bil je nekako dopolnilo *Primorskemu dnevniku*, nudil je dosti nepretržkega branja za tudi preprostejše ljudi, širil jim obzorje in jih utrjeval v političnem prepričanju.

V zadnji številki je zapisal: »Razlogi tehničnega značaja so nas v začetku tega leta prisilili, da smo dosedanjí obseg *Ljudskega tednika* skrajšali na polovico... Toda nastale težave tehničnega značaja so se medtem celo povečale, tako da smo s to številko prisiljeni prekiniti z izhajanjem *Tednika* za nedoločen čas.« Bralcem in sodelavcem so priporočili, naj se naročijo na *Primorski dnevnik*. List se ni več pojavil. Četrty tednik je bila

DEMOKRACIJA

Bila je glasilo Slovenske demokratske zveze, politične stranke demokratičnih Slovencev, ki je imela ustanovni občni zbor na predbožično nedeljo 1947. Program sta sestavila dr. Josip Agneletto (1884-1960) in dr. Fran Vesel (1894-1954). Do smrti sta bila Agneletto predsednik, Vesel pa glavni tajnik. Demokracija je začela izhajati že 25. aprila 1947 in je izhajala najprej kot tednik, potem kot 14-dnevnik, končno kot posamezne številke do 1963. Odgovorni urednik je bil Janko Simčič, od 13. maja 1949 dr. Janko Jež, od 26. februarja 1954 Anton Dabinović, od 1958 prof. Ivan Rudolf, 1963 Saša Rudolf. Imela je literarno prilogo *Uripi*, ki izhaja občasno še zdaj.

Demokracija je bila izrazito politično glasilo, ki se je odločno borilo za demokracijo in enakopravnost Slovencev do Italijanov na Svobodnem tržaškem ozemlju. Veliko načelnih in političnih člankov in spomenic je prispeval dr. Agneletto, tudi Vesel je ves čas pisal članke o demokraciji, o STO, o gospodarskih, socialnih in političnih vprašanjih.

Ker so Demokracijo od vseh strani napadali, je imela veliko polemik in odgovorov, ob volitvah je razlagala in propagirala program in kandidate SDZ, prinašala je literarne prispevke in poročila o novih publikacijah itd.

Kako težki in nasilni so bili tisti povojni časi, dokazuje tudi prvi urednik Demokracije dr. Andrej Slavko Uršič, ki so ga ponoči 3. avgusta 1947 ugrabili pri Robiču in je izginila za njim vsaka sled.

Ko so umrli ustanovitelji Demokracije in so se spremenile politične razmere, je Demokracija počasi usahnila.

Peti tednik je bil

TEDEN

Tednik je imel podnaslov »List za življenje po veri«, odgovorni urednik je bil Andrej Gabrovšek, izhajal je od 8. maja 1947 do 19. avg. 1948, vsega 35 števk. Izhajal je ob četrtkih na 4 straneh manjše oblike.

List je bil versko glasilo, saj si je nadel

Msgr. Mirko Brumat in časniki Polde Kemperle (levo), dva prizadevna sodelavca najprej »Slovenskega Primorca«, nato pa »Katoliškega glasa«. Umrli sta skoraj istočasno in pustila za seboj veliko praznino

nalogo »osvetljevati dogodke in razmere v svetu in mirni luči krščanskega spoznanja«, ker je danes vse dvoumno in negotovo. V vsaki številki je razlagal nedeljski evangelij, prinašal tedenski koledar s kratko oznako svetnikov, imel je idejne članke, Misijonski kotiček, Iz Baragovih pisem, prvo leto kot podlistek Wieserjevo Luč z gora, drugo leto Claesov roman Pokojni župnik Kampens. Najdaljše poročilo je bilo o birmovanju msgr. Jakoba Ukmarja v Istri in o krvavem napadu nanj 24. avg. 1947 v Lamišču.

Več o listu glej v posebnem članku.

Naslednji tednik je bila

SOČA

Izhajala je v Gorici od 24. jul. 1947 do 24. dec. 1960. Bila je naslednik *Soškega tednika*, sklicevala pa se je tudi na staro *Sočo*. Podnaslov je bil najprej »Glasilo goriških, beneških in kanalskih Slovencev«, od 18. okt. 1947 »Glasilo Demokratične fronte Slovencev v Italiji«, od 8. maja 1954 »Glasilo Socialistične fronte Slovencev v Italiji«, od 12. maja 1956 je bila brez podnaslova. Odgovorni urednik je bil Stane Lenardič, od 18. okt. 1947 Damir Feigel, od 6. okt. 1951 Ivo Marincič.

Vse te spremembe naslovov so bile bolj zunanje kot notranje, saj je *Soča* dosledno zagovarjala politiko OF in nove jugoslovanske oblasti. Uvodnik v prvo številko je napisal France Bevk in v njem pravi, »da je rojstvo skoraj slednjega političnega glasila pri nas pomenilo začetek nove dobe za goriške Slovence. Točnejše: vsak važejši prelom v zgodovini naše ožje domovine je rodil potrebo novega lista. To velja za vrsto preteklih stoletij.« Bralce poziva k slogi in k zaupanju v matični narod, ki bo vedno pomagal zamejcem.

Prelom, ki ga omenja Bevk, je bila mirovna pogodba, po kateri je del Goriške spet prišel pod Italijo. Treba je bilo spremeniti politiko in se boriti za slovenske pravice v Italiji.

Na prvih straneh so bili uvodniki in daljši članki politične vsebine, že v prvi številki o porazu fašizma in o razmerah v Benečiji ali Beneški Sloveniji, kakor jo dosledno imenujejo. Redne so bile rubrike Doma in po svetu, Kaj delajo, kako mislijo, kako živijo pri nas, Kultura, Gospodarstvo, Razno, Sport in roman v podlistku.

List je bil razgiban, politično enosmeren, nestrpen do SDZ, ki jo imenuje plevel: »Demokratski plevelski zvezi... je na slovenski njivi odklenalo. Ona je za nas tujka... parazit, ki je verno služil vsem in vsakomur, samo da je lahko srkal sokove trpinčenemu slovenskemu narodu.«

Soča se je borila za slovenske šole na Goriškem in v Benečiji, in ker je napadla slovenske starše, ki so dali otroke v italijanske šole, se je znašel urednik na zatožni klopi, češ da je hotel »uničiti državljansko zavest italijanskih državljanov slovenskega pokolenja«. Drugič se je znašel pred sodiščem zaradi Budalovega članka Pojdite in učite vse narode — v italijanščini.

Nestrpna je bila do Slovenskega Primorca, veliko pa je poročala o Demokratični

fronti in jo priporočala, ker je bila pač njeno glasilo. Dosti je bilo tudi pisanja o Jugoslaviji.

Ureditev tržaškega vprašanja je prinesla *Soči* smrt. V članku Ob zadnji številki piše: »Prav tista velika prelomnica, ki je prinesla tudi ureditev tržaškega vprašanja, pomeni začetek novega obdobja. Tržaško področje je z Londonskim sporazumom prišlo pod italijansko upravo in od takrat se je začelo postopno združevanje slovenskih ustanov na Goriškem, Tržaškem in v Beneški Sloveniji v enotno skupnost, ki je našla svoj zunanji izraz v SKGZ... Takrat se je začelo razmišljati tudi o združitvi našega zamejskega tiska... Prvi korak na tej poti je združitev goriškega tednika *Soče* z osrednjim glasilom Slovencev v Italiji *Primorskim dnevnikom* iz Trsta.« (24. dec. 1960).

Sedmi povojni tednik je bilo

DELO

Izhajati je začelo v soboto 8. jan. 1949 in izhaja še danes. V prvi številki piše, da gre za »obnovljeno izdajo«, ker je prvo *Delo* izhajalo od 20. febr. 1920 prav tako v Trstu. Bilo je glasilo Socialistične zveze v Julijski Benečiji, od 11. maja 1921 Glasilo komunistične stranke Italije. Najprej je bilo tednik, že prvo leto izhajanja je izhajalo trikrat na teden, od 7. nov. 1921 je bilo spet tednik, potem mesečnik, nazadnje v daljših presledkih in od 1927 brez navedbe kraja. Prvi urednik je bil Ivan Regent.

Obnovljena izdaja je imela v podnaslovu »Glasilo OF slovenskega naroda STO«, od 20. jan. 1951 »Glasilo KP STO«, od 22. jan. 1955 »Glasilo KP TO«, pozneje je podnaslov odpadel. Prvi odgovorni urednik je bil Dušan Kodrič, za njim Rudolf Blašič (Biagi), kasneje so se menjavali uredniki, tiskarne in zunanja oblika.

Ob izidu so zapisali, da se bo *Delo* borilo za slovensko italijansko bratstvo, proti anglo-amerikanskemu imperializmu in Titovi kliki. In res je bilo bojevitost kot noben drug časopis. Bilo je tudi edini časopis v slovenščini, ki je stopil ob informbirojevski izjavi na italijansko Vidalijsko stran in se zagrizeno boril proti politiki KPJ in njenim pristašem v Italiji oz. na STO. Šele ko so se razmere na višji ravni uredile, je tudi list spremenil svojo politiko in prešel na jugoslovansko smer.

Dolgo je izhajal na 4 straneh večje oblike, zdaj ima majhno obliko in več strani. Osmi tednik je bil

KATOLIŠKI GLAS

Začel je izhajati 2. febr. 1949 in izhaja še danes, le s srede je prešel na četrtke. Odgovorni urednik je bil Stanko Stanič, od 3. nov. 1955 pa msgr. Franc Močnik. Izhaja na 4 straneh večje oblike, samo ob posebnih priložnostih ima večji obseg.

V Uvodni besedi je zapisal vzrok in namen izhajanja: »S to številko se vam predstavlja nov katoliški tednik za Slovence v Trstu in Gorici. Slovenski Primorec in Teden, prvi namenjen Goričanom, drugi Tržačanom, sta bila prostovoljno ukinjena, zato, da pripravita pot novemu

skupnemu glasilu tržaških in goriških Slovencev, katerim so vera, cerkev, jezik in socialna pravičnost sveta dediščina očetov in osrednje gibalno vsega osebnega in javnega življenja... S tem pa je tudi že nakazan ves program našega lista.«

Tega programa se list dosledno drži. Na prvih straneh prinaša uvodnike in daljše članke o slovenskih zadevah, zahtevah in težavah. Spremlja važnejše dogodke iz italijanskega političnega življenja, iz življenja Cerkve, tudi papeževa potovanja in poslanice, odprto ima Okno v današnji svet in poroča o važnejših dogodkih Od tedna do tedna. Piše o novih knjigah in publikacijah, o delovanju katoliških organizacij, redni rubriki sta Tržaške in Goriške novice. Ob volitvah naklonjeno spremlja Slovensko skupnost, bori se za pravice Slovencev v Italiji, poroča o verskih in drugih razmerah v Sloveniji, ne boji pa se spuščati tudi v polemike, če je potrebno.

List je razgiban in sodoben, več o njem glej v posebnem članku.

Deveti, zadnji tednik, ki je začel izhajati po vojni, je

NOVI LIST

Prva številka je izšla v četrtek, 27. maja 1954, začeli pa so šteti s III. letnikom, ker so prišteli predvojni *Novi list*, ki je izhajal leta 1929 in 1930. List izhaja ob četrtkih v Trstu na 8 straneh manjše oblike, ves čas pa ga ureja Drago Legiša.

Novi list je ustanovil dr. Engelbert Besednjak, ki je izdajal s posebnim Mussolinijevim dovoljenjem prvi *Novi list*. Leta 1950 se je vrnil iz Jugoslavije v Trst in prevzel vodstvo pri Slovenski krščansko socialni zvezi. Da bi imel svoje glasilo, je ustanovil *Novi list* in zagovarjal manjšinsko politiko, ki naj temelji v krepki narodni zavesti in v dobrih odnosih z domovino. To prijateljsko politiko list dosledno zagovarja, prav tako pa zagovarja delo Slovenske skupnosti.

Prinaša aktualne uvodnike, politične članke, problematiko slovenske narodne skupnosti v Italiji, bori se proti razlastitvam in za globalni zaščitni zakon, spremlja življenje slovenskih šol, celo stran posveča kulturnim dogodkom, ki jih je dolga leta spremljal pok. Franc Jeza, ozira se na šport, sega v preteklost in poroča o življenju naših vasi. Dostikrat je tudi polemičen. Prinesel je nekaj zanimivih podlistkov. Pomembni so Besednjakovi spomini na Virgilija Ščeka pod naslovom *Voditelju in buditelju naroda, Virgiliju Ščeku v spomin*. Gre za prikaz politične zgodovine primorskih Slovencev po prvi svetovni vojni. Ni jih dovolj, ker ga je smrt prehitela. Iz Novega lista je GMD 1985 ponatisnila Jezove spomine na dachausko taboriško življenje.

Tako je po vojni začelo izhajati v Trstu in Gorici devet tednikov, ohranila sta se dva, ker je *Delo* 15-dnevnik. Bili so odraz dobe in razmer, ki so bile dolgo časa težke, neurejene in surove, kar je očitno tudi iz tednikov. Zato so važen vir za tednjo primorsko zgodovino. Vsi listi so izhajali proti koncu tedna, da so jih dobili ljudje v roke v nedeljo, ko imajo največ časa za branje. In kaže, da so jih brali, saj so se tudi tedniki, ki niso imeli javnih podpor, lahko vzdrževali, prenehali so zaradi drugih vzrokov. Res pa je tudi, da imajo neodvisni listi težko življenje in je vse delo pri njih brezplačno, sad idealizma in poštrevnosti. In dokler bosta živela tadv med Slovenci, bo živela tudi slovenska narodna skupnost.

Martin Jevnikar

Spomin na umorjenega poljskega duhovnika

Ob prvi obletnici umora duhovnika Popieluszka se je tega žalostnega dogodka v sredo 23. oktobra spomnil tudi papež Janez Pavel II., ko je pozdravil med splošno avdienco tudi skupino poljskih vernikov. Dejal jim je:

»Rad bi vsem rojakom povedal, da sem se tudi sam spomnil te žalostne obletnice, duhovno povezan z domovino in še zlasti z Varšavo. Kot že lani si tudi letos želim, da bi bila ta smrt vedno pravilno prikazana in tako ostal njen pomen vedno isti za zgodovino naroda in Cerkve.«

Sv. oče je tako državne oblasti kot predstavnik Solidarnosti pozval k umirjenosti v ocenjevanju tega umora ter odklonil vsako politično okoriščanje s to nedolžno prelito krvjo.

Kratka življenjska pot tržaškega »Tedna«

V četrtek 8. maja 1947 je izšla prva številka tržaškega tednika »Teden«. Njegov glavni in odgovorni urednik g. Andrej Gabrovšek je bil tudi glavni in prvi pobudnik za izdajanje »Tedna«. Dolgo smo se pogovarjali in razpravljali o potrebi tega tednika, posebno še, ker je v Gorici že izhajal »Slovenski Primorec« in ker se nam je zdelo, da bo zaradi tega goriški tednik trpel škodo. Končno je obveljalo Gabrovškova zamisel. Govoril je s škofom Santinom in z njegovim privoljenjem je 15. marca 1947 vložil prošnjo za izdajanje na zavezniško vojaško upravo (AIS). A ker so s potrebnim dovoljenjem oklevali, je škof Santin 10. aprila 1947 pisal na vojaško upravo, naj vendar dajo dovoljenje. To je nato prišlo.

Še prej pa je škof 28. februarja s svojim priporočilom poslal na državno tajništvo v Vatikanu Gabrovškovo prošnjo za denarno pomoč novemu tedniku. V svojem pismu je škof poudaril, da je v

Trstu potreben katoliški tednik v slovenskem jeziku, da bi zbiral in podpiral dobre ter da bi klical tiste, ki so v zmoti. Tedanji substitut v državnem tajništvu nadškof Montini je čez mesec odgovoril, da je prošnjo predložil svetemu očetu, ki v znak naklonjenosti pošilja 30.000 lir. Kaj več je nemogoče, ker so potrebe po svetu velike.

»Teden« ni hotel biti glasilo katere stranke. »Ostati hoče nad strankami v službi Cerkve in naroda kot glasnik nadnaravne vere, zaupanja v Boga in krščanske ljubezni«. (Uvodna beseda).

Delo se je začelo s precejšnjo dobro voljo in optimizmom in vse je kazalo, da bo tudi napredovalo. Žal pa so takoj nastopile težave: vse delo je slonelo na Gabrovških ramah. Kje dobiti sodelavce, primerne članke, kje zveste propagatorje, kje dobiti pomoč, kako priti s tednikom v mesto B, ki je bila pod jugoslovansko oblastjo? Kako pridobiti za-

dostno število bralcev, da bi list lahko izhajal, kako zadovoljiti in prepričati širšo javnost, ki ni razumela potrebe po katoliškem tedniku, kako prepričati celo upor proti listu?

Uredništvo in uprava sta bila v urednikovi sobi v ulici Bellosguardo 12. Tisti duhovniki, ki smo tedaj stanovali v isti hiši, smo skušali pomagati, a smo kmalu jasno uvideli, da bo delo z listom le z velikimi težavami moglo nadaljevati.

Zadnja številka »Tedna« je izšla v drugem letu izhajanja 19. avgusta 1948. Urednik je na svojo roko zaključil izdajanje lista, čeprav nismo soglašali z njegovo nepričakovano odločitvijo.

Ker vemo, da je Gabrovšek bil sposoben in odločen mož, ki se ni ustrašil težav in zaprek, se upravičeno vprašujemo, kaj ga je pripravilo, da se je odločil za nenavadno prekinitve tednika, ki mu je bil tako pri srcu.

Dne 6. julija 1948 je umrl v Lju-

bljani duhovnik in bivši poslanec v italijanskem parlamentu Virgil Šček. V »Tednu« je 16. julija objavil članek »Virgiliju Ščeku na grob«, v katerem prijateljsko kratko opisuje pomen in zasluge pokojnika. Med drugim beremo v članku: »...komunizma, ki se je pod krinko Osvobodilne fronte zakoreninil na Primorskem, pokojnik ni odobral, da si je sicer bil odločno zavzel za socialno reformo. Ko je pa videl, da je komunizem — podprt od zahodnih zaveznikov — zavladal nad Jugoslavijo z železno roko, tedaj je menil, da je nujno potrebno iskati stike in sodelovanje s komunisti, misleč, da je to možno. V ti zmoti je ostal osamljen. Doživel je vendarle prve znake komunistovskega razsula.«

Škofu Antonu Santinu, ki je včasih videl nevarnost komunizma samo za Slovence, to ni bilo dovolj. Članek ga je zelo razburil, češ da Gabrovšek ni povedal, kakšno je bilo Ščekovo zadržanje do cerkve-

ne oblasti in do same Cerkve, zaradi česar ga je Apostolski sedež tudi kaznoval. Tako pisanje naj bi bilo v škodo dobrim vernikom. Zahteval je zato, naj Gabrovšek v listu pove, kako je bilo dejansko s Ščekom.

Škof in Gabrovšek sta si izmenjala vrsto pisem, a Gabrovšek škofove zahteve ni sprejel, ker se mu ni zdelo to primerno in ker bi po njegovem mnenju prav tako pisanje razburilo naše ljudi. In škof Santin mu je 16. avgusta pisano prepovedal, da bi še nadalje odgovarjal za »Teden« (»dirigere e scrivere«). To prepoved je Gabrovšek sprejel kot prepoved izdajanja »Tedna« in zato je list ukinil.

Gabrovšek je vso korespondenco izročil dr. Besednjaku in leta 1953 jo je Lavo Cermelj objavil v svoji knjigi o škofu Santinu.

Vse sodelavce in prijatelje je odločitev škofa in Gabrovška zelo prizadela, ker smo g. Andreja upoštevali in cenili. Zato smo se takoj potrudili, da bi bila Gabrovšku odvzeta prepoved, saj bi list brez njega ne mogel izhajati. Škof se je dal prepričati in Gabrovšku odvzel prepoved pod pogojem, da tednik izhaja z imenom drugega odgovornega urednika. Do tega pa ni prišlo, ker smo ustanovili »Katoliški glas«, ki je začel izhajati v začetku leta 1949.

Tednik »Demokracija« je 27. avgusta objavil kratko novico o prenehanju »Tedna«. V njem beremo: »Prosimo dosedanjega urednika Tedna, ki vemo, da je še živ, naj nam vendar pojasni, zakaj nas je presenetil s tako nenavadno smrtjo Tedna«. Saj gre za nasilno in neprevideno smrt. Gabrovšek na to prošnjo v listu ni odgovoril. Je pa »Demokracija« 19. septembra objavila članek »Zadnji dnevi Virgilija Ščeka«, v katerem pojasnjuje, kako je Virgil Šček umrl in kako so ga pokopali.

Tedaj se mi je zdelo, da je to napisal sam Gabrovšek. Danes ne morem zagovarjati tega mnenja. Vse to je le ena kapljica, ki je padla v morje, ki je hotelo preplaviti vse naše skrbi in trude za rast katoliškega tiska.

LOJZE SKERL

TEDEN

List za življenje po veri

Uredništvo in uprava:
TRST
Via Bellosguardo 12

Naročnina
za 1 mesec 45 lir
Posamezna številka 10 lir

Leto I. - št. 1.

TRST, 8. Maja 1947.

Izhaja ob četrtnih

NOVEMU LISTU NA POT

V sedanjih časih je namen časopisja dvojen. Prvi je v tem, da obvešča bralce o vsem, kar se dogaja v našem svetu, drugi pa v tem, da bralcu pomaga ustvariti si pravilno sodbo o dogodkih. Ta druga naloga časopisja ima v naših dneh še večji pomen kot prva. Ob nji se tudi časopisje loti v razne struje in stranke. Vsaka politična, gospodarska ali kulturna smer gleda dogodka s svoje posebne strani in jih razlaga na svoj način. Vsaka hoče vplivati na bralca v svojem smislu, potegniti ga na svojo stran, pridobiti ga za svoj program. Zato se stranke in struje kar trgajo in ravšajo za to, katera bo ljudi potegnila za seboj.

Če ima sodobni bralec to ugodnost, da lahko bere mnogo novic in še več pojasnil, je pa zanj z druge strani ta nevarnost, da ga časopisje zmede, tako da stedenjč ne ve, komu bi dal prav. Nekateri postane fanatičen pristaš svoje struje in slepo verjame vse, kar njegov list piše. Nekateri se ujezi in pravi, da vsi listi samo lažejo. Tretji pa raje sploh nič ne bere, da se mu ni treba hudovati. Pa vendar je modernemu človeku težko biti brez listov. Nekaj je vendarle treba čitati, da človek vsaj nekoliko vidi okoli sebe in presoja znamenja časa.

Dragocena pridobitev je za sodobnega, mnogostransko zaposlenega človeka časopis, na katerega se more zanesti, o katerem lahko ve, da poroča le zanesljive novice in jih pojasnjuje resnično-ljubno. Tak list mu postane resničen prijatelj in dober svetovalec.

»Teden«, ki je zdaj prvič pred vami, si je nadel nalogo osvetljevati dogodke in razmere v svetu v jasni in mirni luči krščanskega spoznanja. Ničesar nismo tako zelo potrebni v teh časih kot trdnih, zanesljivih načel mišljenja in delovanja. Te trdnosti pa moderne ideje in struje prav obilno pogrešajo. Vse je postalo dvomno in negotovo. Kar so včeraj proglasili za najvišje spoznanje, to danes obsojajo kot nazadnjaštvo, kar so včeraj slavili, že danes zaničujejo. Nič ni več trdnega, nič stalnega, nič gotovega. Posledica te duševne zmede pa je

razdrapanost modernega življenja, razpad kulturne stavbe, ki so jo stoletja postavili, in propad gospodarske blaginje.

Po drugi svetovni vojni je bila najbolj modna beseda »obnova«. Vse se je vrglo na novo. Godi se jtm pa kakor zidanjem babilonskega stolpa. Vse se gnete k obnovi, a dela drug drugemu napoto, ker so se jeziki zmešali, da ne vedo več, kaj obnavljati in kako obnavljati. Namesto složenega dela je samo prerekanje, vpitje in žuganje s pestmi.

Zato smo tega mnenja, da je treba najprej obnoviti srca in duše, obnoviti znanje krščanskega katekizma. Tam bomo našli zanesljivo resnico. Tam in edinole tam so trdna tla, na katerih se bo dala zidati stavba notranje in zunanje obnove vsega življenja.

»Teden« je namenjen osvetljevanju življenja z lučjo vere in s tem

kazati prave in zdrave temelje, na katerih naj se gradi prihodnost naroda in dežele. »Če Gospod ne zida hiše, se zamaž trutije listi, ki jo zidajo«. Tako pravi sveto pismo in tako uči narode bridska skušnja.

Naš list ne bo politično glasilo katere stranke; ostati hoče nad strankami v službi Cerkve in naroda kot glasnik nadnaravne vere, zaupanja v Boga in krščanske ljubezni.

Ne skrivamo si, kako težka je v sedanjih dneh ta naša naloga v deželi, kjer se je že sto let sem vera izpodkopavala ne vse mogoče načine in od raznih strani. A čim težja je naloga, tem bolj je potrebno, da se je kdo poloti. Zadržujemo se zaupanjem v Boga in zanašajoč se na mnogo plemenitih ljudi, ki so željno čakali trenutka ko bodo imeli v rokah spet zanesljivo krščanski časopis.

Na delo torej z Bogom za narod!

DOMA IN PO SVETU

Nove župnije

V tržaški škofiji je bilo letos ustanovljenih več novih župnij s tem, da so bile kaplanije odcepljene od starih fara in povzdignjene v samostojne župnije. Iz tomajske fare so bile izločene tri kaplanije in nastale so tri nove fare: Dutovlje, Skopo in Kopriva. Od gročanske fare je bila odcepljena Lokev kot župnija zase. Stara častiljiva Slavina je zgubila tri kaplanije: St. Peter (na Krasu), Trnje in Matenjo vas; tako so nastale tam tri nove župnije. Iz hrenoviške fare sta bili odcepljeni kaplaniji Ubelsko in Razdeto ki bosta ena fara s središčem na Ubelskem. Odcepi se tudi kaplanija Orehek in postane župnija zase. Torej devet novih župnij, ki začnajo svoj letoraj Gospodovega leta 1947. Bog daj, da bi vse lepo, uspevale in mnogo prilegle k zveličanju duš!

Od kdaj so šmarnice

Marijo so kristjani častili že od vsega početka. Majska pobožnost pa je dosti mlajša. Leta 1581. je na Nemškem izšla knjiga z naslovom »Duhovni maj«, ki je navajala vernike k pobožnemu premišljevanju o raznih skrivnostih sv. vere kot prav Marijina pobožnost so se začele šmarnice v 18. stoletju v Italiji. Na Slovenskem jih imamo že sto let. Prva naša knjiga šmarnic je izšla l. 1842. izpod peresa Javorina Trstenjaka. Od tedaj je izšlo vse do naših dni že nešteto knjig v slovensčini, ki so vsaka po svoje slavile majniško kraljico in učile Slo-

vence hoditi po Marijinih potih k popolnejšemu mišljenju in življenju po veri.

Še gori lučka...

Marijino čiščenje v svetu se ni pozabljeno. V glavnem mestu Kanade v Severni Ameriki, Ottawi, bo od 18. do 22. junija velik marijanski kongres (zborovanje, ki hoče pospeševati Marijino čiščenje). Sodijo, da bo zadnji dan kakih stotisoč ljudi pri skupnem sv. ohajlju. Kongresa se bo udeležilo 7 kardinalov, nekateri z ameriške poloble, nekateri iz Evrope. Pri raznih prireditvah bodo sodelovali tudi odlični umetniki. Tenorist njujorške opere Raoul Jobin bo zapel nekaj pesmi slavnih skladateljev, med drugimi Schubertovo »Ave Maria«, ki je tudi pri nas poznana. Glavna tmetniška prireditev bo pasijonska igra »Jezus, Marijin sin«, kjer bo nastopilo 160 igralcev.

Iz dobrih krščanskih družin

Stirje bratje duhovniki-misijonarji so se letos sestali sredi Afrike v Belgijem Kongu, da so skupaj opravili slovesno mašo zadušnico za svojo rajno mater. Pišejo se Honseberge in so iz Belgije doma. Po tem bratskem sestanku so se spet razšli vsak na svoje misijonsko delo. — Ob ti priliki so se časnikarji domislili, da je druga belgijska družina, po priliku Maarten, dala šest bratov misijonarjev, ki vsi delujejo na Kitajskem. — Kako je pa pri nas?

Hrepenenje po svobodi in samostojnosti je naravno. Svobode in samostojnosti si žele poedinci in narodi. Uveljaviti pa se mora to hrepenenje v mejah pravičnosti.

Škof Jeglič

Koledar

11. NEDELJA. 5. po Veliki noči. V damašnjem evangeliju nam Jezus govori o moči molitve: Ta teden, ki se kliče prošnji ali križev, se vršijo tri dni pred Vnebohodom procesije za blagoslov v njivah. Vpeljal jih je sv. Mamert, ki se ravno danes tudi obhaja, škof v Vienni v 5. stol. zaradi velikih nadlog, ki so zadevale njegovo mesto. Ker prazno je delo brez žegna z nebes, se tudi ti udeležijo procesije. Prosite in boste prešli.

12. PONEDELJEK, mučenec sv. Pankracij. 1. prošnji dan. Če Pankracij sonce peče, sladko vince v klet priteče (narodni rek).

13. TOREK, sv. Servacij in Robert Belarmin, ki je bil škof in kardinal v 17. stol.

14. SREDA, sv. Bonifacij, rimski spokornik in mučenec.

15. ČETRTEK, VNEBOHOD GOSPODOV, zapovedan praznik. 40 dni po vstajenju se je Jezus vrnil k Očetju v nebesa. Z apostoli naj bodo tudi naše oči uprte za Jezusa, v hrepenenju po naši večni domovini in nebesih. Obenem se ta dan slavi sv. Izidor, kmet in zavetnik kmečkega stanu. Ljubli je zemljo in delo, pa je vendar našel čas za vsakdanjo mašo.

16. PETEK, sv. Janez Nepomuk, škofski duhovnik in prvi mučenec slovanske molčečnosti. Nemški kralj ga je v Pragi dal vreči v Vltavo, ker ni izdal spovedi njegove žene. (Zato na slikah drži prst na ustih).

17. SOBOTA, sv. Pashal Bajlonski, pastir, poznejše franciskanski brat je zavetnik pobožnosti na čast sv. Rešnjemu Telesu.

Sonce vzhaja 11. maja ob 5.40 (10. legalni uri), zahaja ob 8.23; dne 17. maja pa vzhaja ob 5.33 in zahaja ob 8.30. V tem tednu naraste dan za 14 minut. Civilni mrak (odkar sonce začne padati) se prikažejo zvezde prve velikosti) traja 35 minut. Zdrava Marija se torej primerno zvoni krog 9 zvečer (10. legalni uri). — Zadnji kratec lune je v torek 13. maja ob 9. in 8. min. zjutraj. Danica vzhaja eno uro pred soncem, a sivi je šibko. Jupitru je vidna vso noč, v ozvezdju Tehnice.

Pismo „Katoliškemu glasu“ ob 40-letnici „Slov. Primorca“

Gotovo vam je znano, kako naš zdomski tisk ponatisne vse, kar izide čistega, pogumnega in izvirnega v »Katol. glasu«, pač zato, ker smo na tukajšnjih svobodnih tleh dobro poučeni o vsem, kar se dogaja v Sloveniji. Zato je pomen lista neprimerno večji kot bi pričakovali od skromnih štirih strani vsake številke. Treba ga je torej za vsako ceno ohraniti. Treba pa ga je tudi izboljšati. Spominim na italijanski katoliški dnevnik »L'Avvenire«, ki se je zadnjega pol leta v svoji kvaliteti zelo dvignil. Pri tem je velikega pomena binom denar-kvaliteta, ki je dvo-smeren: denar večja kvaliteta tiska, kvaliteta pa vabi kupce, tj. denar.

Ko teden za tednom prebiram dolgi seznam darovalcev na zadnji strani Katol. glasa, vidim da znaša skupna vsota darov pogostokrat kar več milijonov. Vem: vsaka župnija, cerkev, socialna ustanova, prostveni dom, pevski zbor, kulturno društvo, misijon itd. potrebuje denar — in ga tudi dobiva. Le majhen del darov pa je namenjen za Katoliški glas. Seznam nabirk po tržaških in goriških župnijah za katoliški tisk, ki ga list objavi enkrat na leto, pove veliko. Žal imam vtis, da je kakšna od bogato obdarovanih (tj. premožnih) župnij pri nabirkah za katoliški tisk med zadnjimi.

Tukaj bo treba nekaj storiti. Prepričati moramo dušne pastirje, da se velja z vsem ognjem zavzeti za širjenje lista, ki je vsaj tako važen kot povprečna pridiga v cerkvi; da ga velja vernikom stalno priporočati, naj ga berejo, in jih vabiti, naj se pri svojih darovih spomnijo tudi našega katoliškega tiska, ki na tukajšnjih tleh pomaga ohranjati vero in narodnost.

»Katoliški glas« je tako važen in nena-domestljiv, da je dolžan tudi sam poskrbeti za svoje zdravje in dobro ime. Samozadovoljstvo nikakor ne bi bilo dobra stvar. Bolj ko se kmet stara, bolj mora misliti na mlade, da bodo obdelovali kmetijo za njim (morda še bolje). Brez odkritega razgovora, trdnih sklepov in hkratne izboljšave lista z novimi peresi seveda ne pojde.

Stari prijatelj iz Trsta

Msgr. Mirko Brumat Katoliški glas - vloga in poslanstvo

Kot je zapisal msgr. A. Novak, je msgr. Mirko Brumat prevzel odgovornost za »Slovenskega Primorca« maja 1947. Štev. 22, ki je izšla 22. maja, ima res novega urednika. Podpisan je Bonaventura Mahnič. Msgr. Brumat je razložil, zakaj si je izbral ta psevdonim: Mahnič, ker je Anton Mahnič bil za idejno jasnost v kulturnem in političnem življenju; Bonaventura v spomin na ljubljanskega škofa Antona Bonaventuro Jegliča, ki je bil velik škof in velik Slovenec. S svojim pravim imenom ni hotel v javnost, ker so ga med vojno in po njej razglasili za »narodnega izdajalca«.

Dr. Mirko Brumat je v tistem času bil pravzaprav edini, ki je imel nekaj izkušenj s časopisi. Leta 1938-39 je namreč urejal mesečnik »Svetogorska Kraljica«. Zato je rad pristopil k uredniškemu odboru kmalu potem, ko se je jeseni 1945 vrnil iz Italije, kamor se je bil umaknil v začetku maja. Kmalu je postal dejanski urednik, ki je popravljaj rokopiše, popravljaj odtise in lomil časopis (sestavljaj strani). To je delal pri »Slovenskem Primorcu« in pozneje pri »Katoliškem glasu« vse do smrti 20. novembra 1950.

Toda Mirko Brumat je bil tudi ostro in duhovito pero. Ni znal samo prijetno pridigati, znal je tudi kaj duhovitega in kritičnega napisati. Poleg raznih uvodnikov, ki jih je mogloče razpoznati, da so njegovi, iz njemu značilnega sloga, je že leta 1945 začel objavljati svojega »Urha in Žefa«. Uporabil je figuro dveh primorskih možakov, da je v dialogu med njima spregovoril o dogodkih tistega časa pri nas. Članki so napisani z rahlo ironijo, a zadevajo v živo in so kar verna podoba razmer v letih po zadnji vojni. Še danes se človek ob njih nasmehe.

Ko smo konec leta 1948 ukiniteli »Slovenskega Primorca« ter se združili s Tržačani za izdajanje skupnega katoliškega glasila, ki je dobil ime »Katoliški glas«, je msgr. Brumat postal urednik tudi tega novega tednika. Izmed raznih predlogov za poimenovanje novega tednika je on izbral naziv »Katoliški glas«, četudi se vsi niso strinjali.

Dr. Mirko Brumat je bil močna uredniška osebnost in je dal listu svoj pečat. Njegov kolega v stolnem kapitlju msgr. A. Novak, mu je večkrat z nasmehom očital: »Ti, Mirko, moraš vsak članek zabeliti s svojimi ocirkici.«

Kot »kamenček« iz tistih zmedenih časov na račun msgr. Brumata ponatisnemo še naslednjo njegovo podpisano izjavo iz »Slovenskega Primorca« 24. oktobra 1946:

»Dne 17.X.(1946) je govornik na mitingu v Vipolžah povedal svojim vsevernim poslušalcem tudi sledečo senzacionalno vest: Brumat je bil z Ribijem (lastnikom znanega avtobusnega podjetja v Gorici - op. ured.) v Parizu, kjer je prodal Gorico Italiji. - To naj

bi bil seveda nov dokaz "izdajalskega početja" slovenske duhovščine. - Zato so ob povratku oba zaprli.

Izjavljam, da sem imel z g. inž. Ribijem zadnjič opravilo, ko smo pošiljali pomoč slovenskim internancem v Gonars. Izjaviti moram tudi, pa naj bo zame častno ali ne, da nisem še nikdar v življenju hodil po pariških bulvarjih, še najmanj na račun delovnega ljudstva.

Z mejami se pa ne pečam, ker imam dovolj opravka s kraljestvom božjim, ki nima mej.

To naj vedo dobri ljudje, da ne bodo hodili spraševati, ali sem v ječi ali ne. Tudi ne bi hotel, da bi bil kak revež razočaran, ako bi me prosil za podporo na račun pariške kupčije. Dr. Mirko Brumat, stolni kanonik.«

Takšen je bil dr. M. Brumat in takšni so bili časi, razmere in ljudje.

Sotrudniki »Slovenskega Primorca«

Za zgodovino in tudi zaradi pravičnosti bomo povedali besedo o glavnih sotrudnikih, ki so sodelovali pri »Slov. Primorcu« v štirih letih njegovega življenja.

Odgovorna urednika sta dobila svoje mesto v posebnih člankih. Tu naj omenim najprej dr. Alfonza Čuka. Do izselitve v ZDA (1948) je bil stalen sotrudnik pri Slov. Primorcu in je prispeval zlasti strokovne članke o demokraciji in demokratičnem življenju.

Prav tako je dr. Čuk pisal o socialnem vprašanju in njegovi rešitvi v luči socialnega nauka Cerkve. Bil je tudi član uredniškega odbora.

Stanko Stanič, župnik v Podgori, je v prvem letniku pisal o naših možeh. Obdelal je naslednje: dr. Andreja Lavrina, župnika v Šempetru; dr. Marka Plenčiča, zdravnika in vseučiliškega profesorja; Janca Svetokriškega; Filipa Jakoba Kafola, slavnega pridigarja; Mihaela Verneta, tržaškega stolnega prošta; Boštjana pl. Lipovža, batujškega dobrotnika; Matevža Čuka, župnika in kronista v Prvačini. Po smrti dr. M. Brumata je Stanko Stanič postal odgovorni urednik Katol. glasa in tudi njegov impaginator.

Leta 1946 je v Slov. Primorcu Marjanka objavila v podlistku povest »Marjetica«. Marjanka je psevdonim za Zoro Piščanc. Povest je izhajala skoro celo leto. Naslednje leto 1947 je izhajal v podlistku »Hlapec Ferjan«. V nemščini je povest napisal Reimichl, na slovensko pa jo je presadil F.P., tj. Franc Premrl, sedaj upokojeni župnik v Oseku. Politične pregledje je navadno pisal g. Alojzij Pavlin, bivši dekan v Kobaridu. Pri njem na stanovanju so bile tudi tedenske seje urednikov Slov. Primorca in pozneje Katol. glasa. Verske misli in članke je pisal nadalje g. Anton Grbec, župnik v Gabrijah. Alfonz Berbuč, župnik v Šempetru, je bil odličen svetovalec, a je osebno bolj malo napisal. Nadalje je pri listu sodeloval g. Franc Kodrič, župnik v Vrtojbi. Pozneje je odbor pritegnil k sodelovanju časnikarja Poldeta Kemperleta, ki je ostal pri listu do smrti leta 1950.

Tudi dr. Kazimir Humar se je učil časnikarstva pri Slov. Primorcu. Dopisi so

Kadar mislim na Katoliški glas, mislim tudi na okoliščine: tisk, upravo, finančno zmogljivost, dopisnike in urednike, ki poleg poklicnega dela opravljajo zato tem težjo nalogo pisanja, urejanja in zbiranja. Teden za tednom.

Ce se ozremo malo naokoli, vidimo danes, da je večina urednikov in dopisnikov plačana. Tako se lahko nemoteno posvečajo časnikarskemu poklicu: v miru preiščujejo, berejo, obiskujejo kraje in ljudi ter pišejo. V Katoliški glas pa pišejo pozhrtvovalni prostovoljci, ki idealno žrtvujejo svoj prosti čas pisanju. In malo jih je. Neplačani so, neslavni in večkrat neznan, a tem bolj svobodni. V svetu križajočih se interesov, različnih virov poročanja, ki se bolj ali manj približujejo dejanskemu položaju, v sistemu več strank, od katerih ima vsaka svoje vplivno področje, je biti prost in pisati po lastnem prepričanju velika prednost.

List je glasilo katoliških Slovencev v deželi Furlaniji-Juljski krajini. Z obširno in mnogotero tematiko, ki jo vsebujejo uvodniki, načelni članki, kulturni sestavki, apo-

logetični spisi, prikazi vsakdanjih dogodkov, kronika mest in vasi, obravnava list dogodka in pojave, ki so z njimi povezani in jih zanimajo, tudi oddaljene, kakor so delovanje in uspehi poznanih misijonarjev, položaj Cerkve na raznih celinah in v raznih državah, potovanja, izredni pojavi. Prikazano je tudi upravno delovanje v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Tudi politično dogajanje po svetu, v Italiji, Jugoslaviji, predvsem v naši deželi ima v listu svoje mesto.

Jasno, da dosti prostora odmerja verskim problemom katoliškega sveta, a daje več prostora politiki kot njegov italijanski kolega »Vita Nuova«. Ugovor, da je Katoliški glas konfesionalen list in se zato ne bi smel vtikati v politiko, je lahko polemičen, a zgrešen, ker so katoličani tudi člani družbe in imajo dolžnost, da se zavzemajo za skupni blagor, pa naj zadeva ta večje ali manjše skupnosti.

List upošteva smernice škofij, kjer je razširjen, a hodi samostojno pot, kakor se je pokazalo v času pok. škofa A. Santina, ko se je v zadevah slovenske narodnostne problematike večkrat distanciral od tržaškega škofa. List kot apologija krščanske filozofije, katoliške vere in narodnosti, kjer sta vera in narodnost vzporedni vrednoti in istega duhovnega območja. Zato nastopa proti tistim, ki ju kratijo, preprečujejo ali s silo odjemljejo; proti tistim, ki zaradi vere, narodnosti ali obojih preganjajo posameznike in narode; proti tistim, ki ponižujejo ali omalovažujejo slovenski jezik, slovenskega človeka, njegovo kulturo, zgodovino, njegove navade; proti vsem oblikam diktature, za svobodo, za katero so ljudje trpeli in umirali, trpijo in umirajo, za katero se je treba nenehno bojevati, ker smo v stalni nevarnosti, da jo izgubimo.

V imenu pravičnosti in v obrambo človeškega dostojanstva je načel nekatere dogodke, ki jih še vedno zastira neka mitična nedotakljivost. Tak je npr. množični pokol domobrancev, uboj dveh mladih goriških duhovnikov, Lada Piščanca in Ludvika Sluge ipd.

Morda bi si kdo želel drugačno grafično podobo, mestoma slogovni prijem, ki bi krčil manj pomembne prispevke. Morda kdo pogrša tudi drugačne poglede na krščansko miselnost in prakso. Morda se komu zdi nekoliko prisiljen privednik »Katoliški« v naslovu ob drugih enakih po-

gostih privednikov na Goriškem.

A taki ugovori, pripombe in opombe, če osvojeni, so malenkost spričo dragocenega poslanstva, ki ga Katoliški glas opravlja kot glasnik dobrega dela slovenskih prebivalcev v deželi, katoliških Slovencev, njihov težnj, prizadevanj, želja in njihovega delovanja, kot branitelj vere, narodnosti, človekovega dostojanstva in svobode ter končno tudi spričo njegove pester in zanimive vsebine.

H.

Pismo iz Hongkonga

Misijonarka Anica Miklavčič, iz redovne družbe kanosijank, po rodu pa Tržačanka, se je spet oglašila, da bralce našega lista seznani o zadnjih zanimivostih z njenega misijonskega področja.

Misijonar mora cveteti in sad dati tam, kjer ga Bog zasadi. Tako je tudi z menoj. Skoro pet let sem v Hongkongu, pa sem že menjala štiri hiše, kajti po božji volji grem, kjer je potreba in kamor me kličejo.

Moje novo delovno mesto je »Retreat House«, tj. dom za duhovne vaje in obnove. Sem prihajajo vsi tisti, ki želijo biti nekaj časa sami s svojim Bogom in preiščevati večne resnice, na katere svet tako rad pozablja. Stavba stoji ob morski obali in v njej je prostora za 80 oseb. Samo v nekaj mesecih je šlo skozi njo prek dva tisoč oseb. Povečini so to mladi ljudje, pa tudi duhovniki iz raznih krajev. Ta teden (pismo nosi datum 30. septembra) se je tu mudilo 40 jezuitov iz vse Južne Azije za deset dni, malo prej pa je zborovalo tu 35 škofov.

Dela torej ne manjka, pomagam, kjer je potreba, poleg tega pa se posvečam apostolatu. Vesela sem, da se dobri Bog še poslužuje tega »starega orodja«. Vsako leto imamo za veliko noč več kot tisoč krstov. Te nove kristjane je treba skrbno pripraviti za bodoče čase, kajti leto 1997 (komaj še 12 let) se naglo bliža, ko bo Kitajska prevzela Hongkong. Pred nami je polno negotovosti, polno zaskrbljujočih vprašanj, toda treba je zaupati v Boga in goreče moliti za Cerkve na Kitajskem, danes brez povezave z Rimom.

Letos v marcu je na povabilo kitajskih oblasti tukajšnji škof Wu obiskal Kitajsko, kjer je imel številne konference in razgovore, tudi v semenišču, v katerem je polno bogoslovcev. On govori lepo mandarinščino (visoko kitajščino). Povsod je pustil lep vtis. Do solz je bil ganjen, ko so ljudje klečali okrog njega, poljubljali njegove škofovski prstan, ga prosili za blagoslov in mu jokaje govorili: »Pridi spet, pridi še, pridi kmalu!« Vsi verni ljudje v Hongkongu so molili za uspeh njegovega obiska.

Hongkong ima poslanstvo mostu. Tako je dejal sedanji sv. oče. Naša naloga pa je, da ga gradimo. Tudi sama sem pri tej gradnji soudeležena. Žrtve so kamni, ki so potrebni za postavitve mostu, naše molitve pa cement, ki jih povezuje. Zaupajmo torej in pogumno naprej, saj možna vera, kot pravi Kristus, gore prestavlja.

Petdeset let sem že misijonarka; imam samo še eno željo: da se vrnem na Kitajsko, od koder so nas izgnali pred 32 leti, a je moje srce ostalo tam preko... Zato prosim tudi vas, dragi misijonski prijatelji, ki berete »Katoliški glas«, pridružite se mi pri gradnji tega mostu!

KATOLIŠKI GLAS list za kritične bralce

Japonski otroci, ki jih je v Hongkongu pripravila na prvo sv. obhajilo s. Anica Miklavčič (na skrajni levi)

MIRKO BRUMAT

Urh in Žef

Tu objavljeni razgovor med Urhom in Žefom je izšel v »Slovenskem Primorcu« dne 27. decembra 1945. V humorističnem slogu riše razmere med nami po vojni in revolucijo, posebno še dvojno miklavževanje, tisto, ki so ga pripravile slovenske osnovne šole v Gorici pod zavezniško upravo, in tisto, ki ga je priredil PNOO (pokrajinski narodno-osvobodilni odbor) v Trgovskemu domu. Članek ni podpisan, kajti v »Slovenskem Primorcu« so »iz varnostnih razlogov«, vsi članki nepodpisani. (Ured.)

Žef je imel od nekdaj za golo resnico vse tisto, kar pove kak šolan človek na javnem ljudskem zborovanju ali kar se bere »črno na belem«. Zato je bil tri leta prepričan, da od Kamčatke do Urala in Triglava ni hušje pošasti od »bele garde«.

Toda to prepričanje se je v njem zadnje čase malo omajalo. Tri stvari so mu vzbudile hude dvome.

Prvič to, da so proglasili za »belogardistino« v Brda priženjeno Vipavko Lu-

bejzn, katero tako imenujejo, ker vedno pravi: »Lubejzn, lubejzn, ljde božji, ne sovražte jen buodte anih misli!«

Drugič to, da imenujejo v domači vasi »belogardiste« vse tiste, ki berejo »Slovenskega Primorca«, ki je vendar miroljubno krščansko glasilo, pa tudi vse tiste, ki se ne bojijo kazati svojega krščanskega prepričanja.

Tretjič prizor, ki ga je doživel, ko je šel skozi Kojško. Na cesti je srečal moža, ki je bil malo na korajži in je govoril: »Belogardist« so mi rekli. Prav, pa naj bom belogardist! Al je to kaj slabega? Belo pomeni nedolžnost. Garda pomeni korajžo. In jaz sem nedolžno korajžen, saj sem ga spil tri »kvartinč« in še dobro vem, kaj delam in kaj govorim. Torej korajža nedolžna, brez greha, vsaj brez smrtnega greha — torej bela garda, živio!

Taki ljudje »belogardisti«? To ne bo držalo! S temi mislimi je prišel še v mesto in obstal pred oglasno desko na Korzu. Niti vedel ni kdaj, pa se je prekrizal, kajti bral je na belem listku, ki je bil prilepljen na rdeč lepak, besede: »Vabi bela garda«.

Prekrizal pa se je iz navade, ker navada je železna srajca in ta se težko vrže s sebe tudi tedaj, ko postane skoraj nadežna.

Pred nekoliko meseci bi bil gotovo urno popihal naprej, danes se je ustavil in pogledal, kam vabi »bela garda«. Pa je bral, da bo v največji mestni dvorani, v gledališču samem. Čujte in strmite nad »skrunjenjem« hrama italijanskih Mud od strani »manjvredne« slovenske raje! — slovenski Miklavžev večer, da se tam zberejo slovenski otroci, ki bodo obdarovani, da bo lepo petje z orkestrom, da bo pravilčno lepo in prava škoda, ako bi slovenskim otrokom ne privoščili takega užitka. Torej nič manj kot slovenska opereta v Verdijevi dvorani, ki jo priredijo za slovenske otročiče. — To je prebral in listek na lepaku se mu je zadel kar nelep zaždeva. — Pa je zagledal še drug lepak poleg prvega. Tudi ta govori o nekem Miklavževanju in o »Festa di S. Nicolò«, ki bo v Ljudskem domu. Žef bere in se čudi slovenski prireditvi z italijanskimi točkami — torej prav taka prireditev, kakršne so hoteli fašisti še celo v cerkvi,

ko so nam vsiljevali dvojezične pridige in pobožnosti, da smo postali skoraj divji od jeze ob misli, da bi niti v cerkvi ne smeli dihati čistega slovenskega zraku. Zdaj pa naj v narodnih domovih prirejamo take »narodne« prireditve. Žef je v bujni briški domišljiji že gledal, kako bo v Ljudskem domu nastopil sv. Miklavž. Obleden bo v narodne zastave, en rokav bo slovenski, drugi italijanski, spredaj bo slovensko pobarvan, zadaj italijansko. »Saj to bo pust!« si je mislil Žef. Pa še to se mu je zdelo čudno, da sta namreč dva slovenska Miklavži v medsebojnem prepiru. Posebno prepirljiv se zdi tisti, ki je drugemu pomazal vabila in ga hotel odgnati iz mesta.

»Ne, tako pa si nisem predstavljal narodnega dela! Pri nas se še svetniki prepirajo!«

In hitro jo je mahnil v Verdijevo dvorano, prvič v svojem življenju. Tam je bil kar očaran. Nedolžni otročiči v krasnih angelskih oblačilih, poglavar hudičev in njegova divja vojska, sv. Miklavž in Krišpin in drugi svetniki in petje in orkester in bajna razsvetljava, pogled v ne-

besa, pogled v pekel in vsa Miklavževa družba in rajanje anđelcev, vse to je Žefa tako prevzelo, da se je jokalo od ginjenosti.

Žef je odhajal in sam pri sebi brundal: »Ne, ni vse tako strašno, kar se »bela garda« imenuje!«

Tam pred ljudskim vratom je naletel na Urha, ki je pravkar prišel iz Ljudskega doma.

»Urh, povej, no, kako je bilo tam...«

»Kako naj rečem, malo preveč splošno ljudsko in premalo slovensko. Te dvojezične reči mi ne delajo veselja. Tam notri slovenska stvar nič prav zgledno ne klije... In konec spet v plesu... «Sv. Miklavž ni bil preveč nebeski!« je rekla neka žena...

Darov pa je bilo zelo veliko. Presrečni ljudje, ki razpolagajo s tolikimi dobrnotami...«

»Urh, poslušam in mislim in ne vem, kaj bi rekel.«

»Žef, govorjenje iz srebro, molčanje pa zlato.«

»Lahko noč!«

»Bog nam daj svojo pomoč!«

Iz kronike tržaške Duhovske zveze

IV.

V nedeljo 19. maja popoldne smo imeli v Bazovici srečanje bolnikov in starejših ljudi. Maševal in govoril je jezuitski pater dr. Marijan Šef iz Ljubljane.

V pridigi se je ustavil pri besedah, ki so Boga predstavljale kot »življenje ljubečega Gospoda, ki vsemu prizanaša«, kar je njegovega (Mdr 11, 24-26). V tej ljubeči naklonjenosti je Bog »Oče poslan Sina svetu za odrešenika«. Prihod svojega Sina je Bog pripravil dva tisoč let, od Abrahama do Janeza Krstnika. V tej dolgi zgodovini se je Bog izbranimu narodu, Izraelcem, razodeval na različne načine. Po Mojzesu se je razodel kot Jahve, kot spremljajoči Bog. O tej božji ljubezni so se apostoli, kot piše evangelist Janez, »prepričali«. Z vnebohodom je Bog ostal z ljudmi in jih še naprej spremlja po Jezusovi skrivnostni prisotnosti v Cerkvi, ki je njegovo telo, in v zakramentih, ki so vidna znamenja nevidnega Boga med nami.

Boga moremo torej doživljati v skupnosti verujočih, ker je v takšni skupnosti Jezus vedno navzoč. Skupnost pomeni skupino ljudi, ki se imajo radi med seboj, kot je Jezus imel rad svoje apostole in apostoli njega. Na drug način je Bog z nami ljudmi v svetih zakramentih.

Zakrament, ki je v pomoč bolnim, starejšim, telesno ali duševno prizadetim, je zakrament bolniškega maziljenja. Pri tem zakramentu je prvo znamenje božje, to je Jezusove navzočnosti, skupnost prijateljev in svojcev bolnega, ostarelega ali prizadetega človeka. Če človeka obdajajo dobrohotne, razumevalne in na pomoč pripravljene osebe, je to zanj ne samo človeška pomoč, ampak na prepričljiv način doživlja božjo bližino. Mnogi bolni, starejši in prizadeti potrebujejo včasih bolj razumevanja in pogovora kakor druge telesne usluge. Koliko pomeni onemoglemu človeku, ki ne more npr. več govoriti, že stisk roke bližnjega ali prijatelja. Kako drugače doživlja človek svojo bolezen ali prizadetost, če bližnji ob njem in z njim molijo!

Vse to naj bi se uresničilo pri zakramentu bolniškega maziljenja. Duhovnik naj bi obiskal bolnika ali prizadetega s skupino vernikov, svojcev ali prijateljev, ki naj bi mu s svojo navzočnostjo vliji zaupanje, da ga Bog spremlja tudi v njihovi pripravljenosti, da mu pomagajo. Roka, ki jo položi duhovnik bolniku na glavo, mu pomeni zagotovilo, da je Bog z njim. Sveto olje, s katerim duhovnik mazilji čelo in roke bolniku, mu na otipljiv način govori o tem, da ga Bog sprejema takšnega, kakršen je, za svojega otroka. Molitev vernikov pa mu zagotavlja, da ne bo ostal nikoli osamljen. Vse, kar doživi bolnik, prizadeti ob bolniškem maziljenju, je usmerjeno k temu, da bi mu približala resnico o spremljajočem Bogu.

Med sv. mašo so sodelovali: duhovnik

Silvo Šuligoj, pisateljica Tončka Curk, profesor in pisatelj Vinko Beličič in drugi. Pel je svetoivanski cerkveni zbor pod vodstvom prof. Nade Zerjal Zaghet. Ta zbor je po maši lepo zapel nekaj pesmi tudi v Slomškovem domu pred začetkom zanimivega skioptičnega predavanja, ki ga je imel tudi dr. Marijan Šef. V tem predavanju je predavatelj predstavil poslušalcem pozitivni in negativni vidik starosti in prizadetosti. V glavnem je poudaril sledeče misli:

Starost in prizadetost doživljajo ljudje zelo težko, če je ne sprejemajo, če so mlajšim zavistni za njihovo mladost, če v mislih in pogovorih bežijo v preteklost, če se prepuščajo sebičnim in skopuskim težnjam, če skušajo s silo uveljavljati svojo voljo, če se zapirajo pred vsem, kar bi jih povezovalo z življenjem okoli njih in z ljudmi in če iz trme odklanjajo stik z Bogom.

Če želi človek doživeti starost, bolezen kot posebno »šolo življenja«, v kateri naj bi dozorel in se odprl božjim načrtom, mora vse sprejeti. Iz prejšnjih življenjskih izkušenj lahko ocenjuje življenje bolj zrelo, kar je lahko njemu samemu in njegovim bližnjim v veliko korist. Osamljenost mora premagovati z zavestnim prizadevanjem za stike z ljudmi, z branjem, z dopisovanjem, s telefonskimi pogovori, itd. Če ga mučijo občutki krivde zaradi preteklosti, jih mora v treznem premišljevanju in molitvi prav ovrednotiti in če mu vest res kaj očita, naj to postavi pred odpuščajočega nebeškega Očeta. V prostem času, ki ga ima, naj iz svoje preteklosti sestavlja celoto in v njej odkriva, kako ga je Bog čudovito vodil skozi življenje. Skrbi, strahov in tesnobe se more rešiti samo tako, da se vedno znova vrača k doživljanju, v katerih je spoznal, da nas Bog vsak trenutke življenja spremlja in skrbi za nas. Poglobljati se mora v veri z branjem sv. pisma in verskega čtiva, z osebno molitvijo in premišljevanjem, zlasti še s prejetjem zakramentov, da bo mogel z večjim zaupanjem sprejemati vse nepričakovane dogodke v življenju, tudi smrti.

Končno naj človek, ki je že v letih ali bolan, išče smisel svojega življenja. Ta smisel pa ne more biti v tem, kaj je v življenju ustvaril, ampak kakšen odnos je imel do drugih in zlasti do Boga. Ta odnos mora do zadnjega trenutka poglobljati. Potem smrt ne bo samo korak v neznanost, ampak korak skozi skrivnostna vrata, za katerimi čaka človeka Vstali Kristus.

Po predavanju je sledilo družabno srečanje, nakar smo se razšli.

(Konec prihodnjic!)

Jože Kunčič

Pametno govoriti je težko, pametno molčati še težje. (Karel Čapek).

HVALNICA 1985

Skupno slovesno praznovanje zahvalne nedelje za vse slovenske vernike tržaške škofije bo v stolnici sv. Justa v **nedeljo 10. novembra ob 16. uri**. Maševal in govoril bo škof L. Bellomi.

Toplo vabljeni!

**Vzajemno delamo za zaposlovanje mladih
Zasilni ukrepi niso dovolj**

O mladinski zaposlitvi

V soboto 16. novembra se bo v Kongresni palači na pomorski postaji v Trstu pričelo napovedano zborovanje o mladinski zaposlitvi in brezposelnosti. Zborovanje, ki nosi naslov »Mladi in zaposlitve. Stvarnost in perspektive«, je pripravila škofijska komisija za mladinsko pastoralo. Danes posredujemo točnejši spored dvodnevnega srečanja:

Sobota 16. novembra: 15.00 zbiranje; 15.30 uvodna beseda (Paolo Emilio Biagini, predsednik SKMP); 16.00 predavanje pomožnega škofa iz Siene F. Charrierja, ki je obenem predsednik komisije za delavski svet pri italijanski škofovski konferenci (CEI); 17.00 predavanje tajnika deželne zveze Združenja mladih in srednjih industrijcev (dr. Nerio Tomizza); 18.00 delovne skupine; 19.15 večernice; 20.00 filmska predstava.

Nedelja 17. novembra: 9.00 zbiranje; 9.30

hvalnice; 10.00 pozdrav in predstavitev dneva (Peter Močnik, podpredsednik SKMP); 10.15 okrogla miza na temo »Zaposlitve: stvarnost in perspektive«; 12.30 kosilo; 15.00 končno zborovanje: pričevanja, posegi; 17.30 sv. maša.

Na zborovanje so vabljeni predvsem mladi, ki v prvi osebi doživljajo težo iskanja zaposlitve. Želimo pa si, da bi se ga udeležil čim širši krog prebivalcev našega mesta, predvsem tisti, ki bi lahko tako ali drugače pomagali mlademu človeku iz klešč brezposelnosti. V tem trenutku smo prav vsi, predvsem pa kristjani, poklicani, da se v ta problem resno zamislimo in skušamo ukrepati stvarno in z odgovornostjo.

Če bo število slovenskih udeležencev zadostno, bomo v soboto ob 18. uri med ostalimi delovnimi skupinami sestavili tudi slovensko, saj ima problem zaposlitve med našo mladino čisto svoje značilnosti.

tržaške novice

Tržaški skavti o pravicah slovenščine

Tržaško pokrajinsko vodstvo Slovenske zamejske skavtske organizacije je na svoji redni seji dne 28. oktobra razpravljalo tudi o naših narodnostnih in kulturnih pravicah. Vzgoja narodno zavednih članov je med bistvenimi cilji te mladinske organizacije. Večinoma gre za tiho, a vztrajno delo na tedenskih sestankih, izletih, taborih in drugih pobudah. V sedanjem trenutku boja slovenske manjšine za zaščitni zakon pa se je vodstvu zdelo, da ne more mimo tako hudega dogodka, kakršna je bila prepoved uporabe slovenščine v tržaški občinski palači Costanzi. Slo je za dogodek velikega načelnega pomena.

Tržaško pokrajinsko vodstvo SZSO je zato županu že 24. septembra poslalo zelo ostro pismo, v katerem ga je pozvalo, naj po tolikih protestih vendar spremeni svoje nesprejemljivo stališče o pravicah slovenščine. V pismu je bilo med drugim zapisano: »Če drži, kar poroča tisk, in sicer da bi bila raba slovenščine ob tisti priložnosti za vas provokacija, takega stališča ne moremo drugače oceniti kot žalitev, kot dokaz večjega razumevanja za šovinistične kroge kot pa za slovenske državljane, katerih župan ste, kot zapiranje in nazadovanje, ki ga nobena kulturna pobuda v Parizu ne more dvigniti iz provincializma.«

Tržaški župan Richetti je skavtski organizaciji odgovoril 11. oktobra in ponovil že objavljene utemeljitve, češ da ni šlo za kako zapostavljanje Slovencev. Po njegovih besedah je občinski odbor po svobodni in demokratični razpravi sprejel sklep, da ne da na razpolago palače Costanzi, ker bi dvojezična izvedba razstave ne bila »oportuna«, saj je razstava zadevala zgodovinski dogodek, ki zadeva vse mesto in ne le slovensko manjšino. Sklep po županovih besedah ne nasprotuje nobenemu zakonu, preprečil pa je primer »integralne dvojezičnosti«, o kateri lahko reče najmanj to, da ni oportuna.

Pokrajinsko vodstvo SZSO v Trstu je potrdilo svojo izredno negativno oceno dogodka. Po njegovem mnenju ravno županova razlaga jasno dokazuje, da je šlo pri upravnem sklepu za pravo dejanje diskriminacije, saj je večina v odboru odklonila dvorano izključno zaradi prisotnosti slovenščine.

Skavti o tej zadevi obširneje poročajo v prvi številki novega, petnajstega letnika svojega mesečnega glasila Jambor, ki je te dni izšel.

Mačkolje

Obnovitev kapelice sv. Jožefa. Pred meseci smo poročali, da so nekulturni ljudje v nočnih urah s silo odprli staro kapelico sv. Jožefa na vrhu vasi »Pri pilu« in odstranili kip sv. Jožefa ter ga pustili na cestišču. Dogodek je imel precejšen odmev tako v vasi in tudi izven nje ter sprožil različne razlage, v katere se ne moremo spuščati.

Zupnijski svet je kmalu po tem dejanju dal pobudo, naj se kip in kapelica obnovita, in v ta namen so številni župljani tudi prispevali. Na dan Vseh svetih 1. novembra popoldne je bila blagoslovitev obnovljenega kipa sv. Jožefa ob številni udeležbi vernikov, ki so spotoma šli v sprevodu na pokopališče na blagoslovljanje grobov.

S tem je bilo v glavnem popravljeno nekulturno dejanje, v kratkem pa bo obnovljena tudi zunanost kapelice sv. Jožefa.

V Peterlinovi dvorani, ul. Donizetti 3 v Trstu bo v **ponedeljek 11. novembra ob 20.30** odprtje slikarske razstave del

TONETA KRALJA

Razstava bo odprta ob delavnikih od 17. do 20. ure. Za šole po dogovoru.

MLADIKA št. 8

Zadnje dni oktobra je prišla med nas letošnja 8. številka Mladike. Naravno je, da je več strani v njej posvečenih letošnji Dragi, odmevu nanjo in nekaterim osebno kritičnim pristopom do nje. Leposlovje zastopa Zora Tavčar z zapisi iz dnevnika pod naslovom »Prijatelj«. Marta Kunaver objavlja deset svojih pesmi. Za evropsko Leto glasbe je Ljubka Sorli pripevala pesem »Govorica zvokov«. Pesem Dolores Terseglav pa nosi naslov »Božje okolje«.

Z GORIŠKEGA

Stevecjan

Hadrijan Corsi iz Steverjana je bil izvoljen za predsednika goriške delegacije mešane italijansko-jugoslovanske trgovske zbornice. Hadrijan Corsi ima izvozno-uvozno podjetje v Vidmu.

Mešana italijansko-jugoslovanska trgovinska zbornica ima sedež v Milanu; v njej so tudi predstavniki trgovcev obmejnih pokrajin Trsta, Gorice in Vidma. Za vodstvo goriške delegacije je bil izvoljen Hadrijan Corsi. Naj omenimo, da predseduje tudi Gorskimi skupnostmi za Brda. (Stevecjanski vestnik, št. 7).

Nova uprizoritev Goldonijevih »Primorskih zdrah«

Novo, 41. sezono nepretrganega povojnega delovanja je Stalno slovensko gledališče (SSG) pričelo tako v Trstu kot v Gorici z znano Goldonijevim komedijo »Primorske zdrahe«. Pred tem je bila igra že trikrat uprizorjena: 1948, 1950 in 1955. Vsakič je žela med občinstvom velik uspeh in tudi letos je bilo tako.

Pri tokratni postavitvi Primorskih zdrah je režiser Boris Kobal nadomestil izredno zahteven jezik kriškega narečja (zanj se je namreč svoj čas opredelil dr. Risto Rupel, doma s Proseka, ko je delo prevedel) z barkovljanskim govorom, ki še živi v tem tržaškem predmestju. Seveda je vse to od igralcev terjalo izjemen napor, ki mu vsi niso bili docela dorasli.

Glavno težo imajo pri igri ženske vloge, saj so one nosilke »barufe«, katere uprizarjajo zaradi fantov, ki si jih želijo za moža oz. zete. Moški se morajo v to njihovo dejavnost hočeš nočeš vključiti in sodelovati pri zapletih in končnem razpletu. Med njimi je blestel (kar je že postalo skoraj običajno) Silvij Kobal v vlogi ribiča Lipeta, ujec moža željnih deklet starejše Urške (Bogdana Bratuž) in Terezke (Maja Blagovič). Lipetu in obema sestrami stoji ob strani njegova žena Vana (Mira Sar-doč). Drugo skupino sestavljajo lastnik ribiške ladje Jože (Alojz Milič), njegova žena Tona (Zlata Rodošek) in Jožetova sestra Pepka (Miranda Caharija) ter njegov brat Tine (Vladimir Jurc). Zelo dovršen lik je podala prav Caharijeva, ko se kot dekle bori za fanta, mladega Džovanina (Tone Gogala), obenem pa prepriža z njimi. Do zdrah med ženskami (njih besedni dvoboji pa tudi fizični spopadi so bili res dobro zaigrani) pride, ker je čolnar Tomaž razdelil med dekleta pečen kostanj in tako vzbudil med fanti in dekleti val ljubosumja. Pride zaradi tega do tožbe pred sodiščem (poskus krvavega obračunavanja), kjer blesti v vlogi Izidorja, adjunkta pri sodišču vedno izraziti Anton Petje, kateremu dela družbo simpatični sodnijski sluga Drobant (Adrijan Rustja). Še eden nastopa: Stane Starešinič v vlogi starega ribiča Matevža. Vse zdrahe se končno, tudi po adjunktovem posredovanju zaključijo v zadovoljstvo vseh: Pepka dobi Džovanina, Urška Tineta, Terezka pa se oklene Tomaža.

Sceno, preprosto in učinkovito obenem (morsko nabrežje in sodna soba) je zamislil Marjan Kravos, kostume je izdelala Alenka Bartl, glasbo pa je pripravil Giam-paolo Coral. Lahko rečemo, da je igra gledalce, ki so bili na vse izvedbah zelo številni, zadovoljila. Sprejeta je bila z isto naklonjenostjo kot lani Linhartov »Matiček se ženi«.

Naj še omenimo, da obsega letošnja abonmajska ponudba sedem del, torej eno več kot prejšnja leta. Gostovanja bodo tri: iz Beograda, Zagreba (Komedija) in nastop ljubljanskega baleta. Četrta redna uprizoritev SSG bo mladinska igra na velikem odru, ki bo gotovo poslastica tako za otroke kot odrasle. - jk

Dr. Iva Juvančiča ob njegovi smrti se spominja s posebnim člankom Martin Jevnikar. On je tudi napisal oceno knjig »Rondó« (Milan Bufon) in »Vabilo v Julijce« (Rafko Dolhar). Ester Sferco poroča o deseti številki »Goriškega letnika«. O Letopisu tržaške škofije za leto 1985 piše M. S. Pavle Merku razpravlja o imenu »Prčedou«, ki ga ima velika vrtača med Opčinami in Repentabrom z mlako na dnu. Isti tudi odgovarja na pismo, v katerem bralka protestira, da piše Mladika »Križ« namesto »Sv. Križ« pri Trstu.

Stalne rubrike so deloma polemične (Kdo se je obesil v Dragi?; Obelisk že stoji; Čuk na obelisku, druge pa nudijo obilo zanimivosti (Antena; V slovenska obzorja in čez; narava-okolje-človek). Zanimive so tudi Novice knjižnice Dušana Černeta, Trst. Naj opozorimo še na 14. literarni natečaj Mladike, ki je objavljen na notranji strani platnic.

26. šte. priloge Rast objavlja pogovor s Slovincem, ki se je rodil že v Argentini. Gre za Gregorja Batagelja, ki je bil letos eden predavateljev na Dragi. Petnajstletna Eva Martelanc, ki živi s svojimi starši v Zürichu, opiše »mojega nonota« iz Barkovelj. Petra Križmančič poroča o pevskem zboru »Skala«, ki je bil ustanovljen v Gropadi, Štefan pa o svojih delovnih počitnicah v arheološkem taboru na ozemlju nekdanjih Etruščanov. Zapis »Srečanje z morjem« (Kralj C.) pa opisuje doživljanje človeka, ki ga je prvič odkril in na plaži stopil vanj.

Kar se tiče šal na zadnji strani platnic, so na splošno kar duhovite, »Izložba oslarij« pa je vredna premisleka in primernih protiukrepov. - ek

IZŠEL JE »PASTIRČEK« ŠT. 2

Zahvala

Zupniji sv. Marije Magdalene v Bazovici in sv. Tomaža na Pesku se zahvalujeta dobrim župljanom, ki so ob Dnevu hvaležnice prinesli v cerkev poljske pridelke, kruh, slaščice in vino. Tudi Skupnost Družina - Opčine se zahvaljuje za prejete darove od obeh župnij.

Zupnijska skupnost sv. Marije Magdalene v Bazovici čestita

EVI ZAGHI-ZAGAR

ki je te dni z odliko doktorirala na medicinski fakulteti v Trstu in ji voščji, da bi z veliko ljubeznijo in prizadevnostjo vršila svoj tako odgovorni poklic.

Petletnica slovenske sv. maše v Laškem

V nedeljo 3. novembra je slovensko občestvo iz Laškega praznovalo peto obletnico začetka slovenske maše v Ronkah, za katero je dal dovoljenje pok. goriški nadškof Peter Cocolin.

Navadno daruje to mašo dr. Oskar Simčič. Njemu se je tokrat verska skupnost zahvalila z izročitvijo ikone tržaškega umetnika Paola Orlanda. Slavje, ki je sledilo sv. maši z majhno zakusko, za katero so poskrbele domačinke, je končalo s simboličnimi priznanji ženskem pevskemu zboru v zahvalo za trud in petletno vztrajnost. - K. M.

Za sprostitev tudi v misijonskih deželah služi nogomet. Na sliki skupina prostovoljcev iz Italije, ki je odigrala tekmo z domačini. Največji med belimi igralci je Slovenec Sandi Slama; dekle na desni je Loredana Peteani iz Rupe

Razne svečanosti ob prazniku Vseh svetih

Naša društva in organizacije so v dneh ob 1. novembru množično obiskale pokopališča in spomenike, kjer so se vršile slovesnosti v spomin na zaslužne može in na žrtve zadnje vojne.

Tako se je ZSKP iz Gorice v Gonarsu poklonila žrtvam fašističnega taborišča. Ob spomeniku so predstavniki Zveze položili venec, mešani zbor iz Doberdoba pa je zapel dve žalostinki. Isti zbor je s petjem sodeloval pri maši v tamkajšnji cerkvi, ki jo je daroval msgr. Fr. Močnik.

Podobne prireditve so bile tudi v naših vaseh in krajih. Goriško PD »M. Filej« se je na goriškem pokopališču poklonilo našim zaslužnim možem; ob njihovih grobovih je pel zbor »L. Bratuž«.

Na dan Vseh svetih je PD »Štandrež« položilo venec ob plošči na župnijskem domu, ki spominja na vojne žrtve iz tega kraja in na domačem pokopališču. Sodelovala sta mladinski in mešani zbor.

Tudi v Števerjanu so člani društva »F. B. Sedej« položili venec pred spomenikom, ki stoji na glavnem trgu.

Jazbine

»V kleti Carollove hiše se je opravljala služba božja na Jazbinah od 26.X.1947 do 29.V.1956«. Tako je vklesano v plošči, ki so jo v nedeljo 3. novembra popoldne odkrili in omenjeni hiši na Jazbinah. Ne gre samo za spomin, temveč tudi za priznanje Carollovi družini, pok. g. Albinu Martinčiču in vsem Jazbincem, ki po zadnji vojni niso izgubili poguma, temveč so počasi zoreli v skladno cerkveno občestvo kot so danes.

Ob slovesnosti so obudili spomine na pretekle čase. Mario Klanjšček jih je osvežil. Državna meja je odrezala Jazbine in Trebež od cerkvenega središča v Dolenjem Cerovem. Ostali so bili: hiše, natrpane z begunci iz Brd, ceste blatne, domovi siromašni, polni otrok, brez luči, brez vode. Tedaj je goriški nadškof K. Margotti imenoval za dušnega pastirja Jazbin g. Albina Martinčiča, ki je sam bil begunec. Iz Gorice se je vozil na Jazbine ob vsakem vremenu na svojem kolesu. Sam reven v jazbinski revščini ni izgubil poguma. Družina Carollo, ki je imela največjo hišo, je odstopila klet za nedeljsko mašo. G. Carollo je rekel: »Prosim se me za nekaj mesecev, pa so se meseci raztegnili na devet let.«

Razmere so se počasi urejale. Begunci so si nekateri poiskali pot v tujino onstran oceana; drugi so se lotili dela v vinogradih in na njivah Prevala; tretji so našli delo v Gorici ali drugje. Toda Jazbinci niso pozabili na svoje domače gnezdo. Čeprav raztreseni po svetu, v Gorici, v Furlaniji se čutiljo navezani na domačo vasico, ki je danes po 40 letih od zadnje vojne čisto spremenila svojo podobo. Hiše so vse nove ali obnovljene, vinogradi lepo obdelani z modernimi stroji; kleti posodobljene; ceste asfaltirane; električna luč po-

vsod; voda iz vodovoda, za namakanje pa iz Vrbačne, ki je letos ob suši čudežno oživila, da je bila polna vode.

Toda Jazbinci niso samo obnavljali svojih hiš in vinogradov: pod vodstvom in na pobudo g. Martinčiča so mislili tudi na lastno cerkev. Res so jo zgradili na griču sredi naselja in jo posvetili Mariji Pomočnici kristjanov leta 1956. Danes je cerkev ponos Jazbincev in tudi njihovo cerkveno središče, saj radi zahajajo k službi božji. Verjetno je v odstotkih udeležba Jazbincev pri nedeljski maši ena najvišjih v škofiji. Imajo tudi dober cerkveni zbor, ki ga vodi domačin Zdravko Klanjšček. Ta zbor je tudi pel ob odkritju spominske plošče.

Po odkritju plošče so se vsi podali v cerkev, kjer je sledila zahvalna sv. maša, ki jo je daroval g. Srečko Suligoj, sedaj dekan v Kanalu, po materi pa z Jazbin. Tu je poleti preživljal počitnice, v Dolenjem Cerovem je pa imel novo mašo leta 1946. Spodobilo se je zato, da je bil na ta za Jazbine veliki dan mašni celebrant. Med mašo je v pridigi omenil pretekle čase in poudaril, kako moramo biti Bogu hvaležni za vse, za blagostanje, ki je prišlo na Jazbine in za vse drugo, kar nam Bog daje vsak dan. »Toda komu boste zapustili vse te materialne dobrine, če ne bo otrok, kot jih ni?« se je vprašal. Res, težko in resno vprašanje, ne samo za Jazbine, temveč za celotno našo skupnost.

Po maši je bil še offer za cerkev in pa prijateljska zakuska, ki so jo darežljivi domačini in domačinke pripravili za vse, ki so ta dan prihiteli na Jazbine. In ni jih bilo malo.

Seja Mladinske sekcije SSK

V sredo 30. oktobra se je v Gorici sestala Mladinska sekcija Slovenske skupnosti. Tajnik Renco Frandolič je najprej poročal o delu v goriškem tajništvu stranke, ki je napovedalo pokrajinski kongres. Ustavil se je nato ob polemiki, ki je nastala med Mladinsko sekcijo SSK in MO SKGZ. Člani goriške sekcije so enoglasno potrdili ravnanje in izjave deželnega odbora omenjene sekcije.

Sledilo je nato poročilo o razpletu pogajanj v goriški občinski upravi, kjer je SSK dobila odborniško mesto, ki ga bo tokrat, kot edini Slovenec, zasedal prof. Andrej Bratuž. Govora je bilo tudi o zaključku pogajanj za občinski odbor v občini Devin-Nabrežina, kjer je SSK dobila župansko mesto in preprečila ustanovitev nacionalističnega italijanskega občinskega odbora.

Večji del seje je bil namenjen pripravi na manifestacijo, ki bo v Osinu v nedeljo 10. novembra ob desetletnici podpisu Osimskih sporazumov. Mladinski sekciji iz Trsta in Gorice organizirata poseben avtobus, ki bo kot vsi ostali, odpotoval v soboto 9. novembra ob 14. uri iz Trsta, ob 15. uri pa z goriškega Travnika. Mladinska sekcija je pripravila letake z vabilom na manifestacijo in jih raz-

Vsi prijatelji slovenskega svobodnega tiska ste v **nedeljo 10. novembra ob 16. uri** vabljeni v Katoliški dom, da skupno obudimo spomin na

PRVI KATOLIŠKI TEDNIK V GORICI po zadnji vojni

S svojo prisotnostjo boste potrdili in izpričali svojo navezanost in opredelitev za svobodni slovenski tisk v Italiji.

delila po goriških šolah. Priprava je tudi poseben transparent. Na voljo so še prostori. Morebitni zamudniki se lahko vpišejo pri članih Mladinske sekcije.

V zvezi z nesramnimi lepaki raznih desničarskih skupin, ki so se pojavili v zadnjih dneh po goriških zidovih, ki imajo samo ta cilj, da netijo sovraštvo med prebivalstvom, je Mladinska sekcija sklenila, da v kratkem izda tiskovno poročilo in ga objavi v slovenskem in italijanskem tisku.

Člani sekcije so se še domenili za sestanek pred pokrajinskim kongresom. V debato ob raznih točkah so posegli še M. Rustja, D. Brešan, I. Devetak, S. Košič, R. Cotič in D. Terpin. - D. T.

DAROVİ

Za Katoliški dom: N. N. 50.000 lir.

Za goriške skavte: N. N. 30.000 lir.

Ob 10. obletnici smrti Marije Stres-Komar: hčere Dragica, Irma in Mimi za Zavod sv. Družine 15.000 in za cerkev sv. Ivana v Gorici 15.000 lir.

Namesto cvetja na grob Efrema Klanjščka: ravnateljica in učno ter neučno osebje nižje srednje šole »I. Trinko« za gradnjo nove telodavnice v Gorici in za Dijaški dom po 110.000 lir.

Za cerkev v Števerjanu: ob krstu malega Jakoba N. N. 50.000; mati Ada 50.000 lir.

Za zbor Rupa-Peč: žena Kristina ob 9. obletnici smrti Filipa Tomažiča 50.000 lir.

Za cerkev v Nabrežini: ob pogrebu Aleša Kozina (Boljunc) 50.000; Milič 40.000; Pupis 35.000; Rosati 50.000; G. M. 10.000; Veber 20.000; Corradi 50.000; Claudio Conti 30.000; Metlikovec 10.000; Caharija 5.000; Vitez 5.000; Kojanec 40.000; Savli 45.000; G. J. 10.000 lir.

Za cerkev na Opčinah: družina Lupinc v spomin na moža in očeta Branka 100.000; žena Stefanija, hči Marija in sin Drago ob 2. obletnici smrti dragega moža in očeta Alojza 100.000; družina Sossi ob krstu male Metke 100.000; Davorin Šinogoj ob krstu hčerke Metke 50.000; Josip Starc ob istem krstu 50.000; Nadja Fabris-Špacapan ob krstu male Mirjam 50.000; Dora Koron-Gulič 50.000; Justina Vatta v spomin na svoje rajne 10.000; razni 13.000 lir.

Za cerkveni zbor »Sv. Jerneje« - Opčine: družina Lupinc v spomin na očeta in moža Branka 100.000; sestra Marija dragim bratom Máriju, Milanu, Raditu in Pepitu Dolenc v spomin 50.000 lir.

Za cerkev na Banah: Ernest in Anita Malalan v spomin na Terezo Silli 10.000 lir.

Za cerkev na Kontovelu: ob 6. obletnici bolee izgube Marjana Cianija darujejo starši, teta Olga ter nona Pepca za popravilo orgel na Kontovelu 50.000; družina v spomin na pok. Silvo Starc 50.000; Jolanda Perini 50.000 lir.

Za zbor M. Kogoj iz Trsta: Marija Škerlj vd. Godina ob svojem 94. rojstnem dnevu 30.000; sestra Marija v spomin pok. bratov Márija, Milana, Radita in Pepita Dolenc 50.000; Anton Korsič v spomin pok. Venceta Miliča in in pok. Mičele Rebulu vd. Micheli 55.000 lir.

Za Marijin dom pri Sv. Ivanu v Trstu: žena Hilarija v spomin Franca Čoka 50.000; družina Decleva v spomin Mihele Rebulu 20.000; hči Laura ob 6. obletnici smrti drage mame Ane Parovel 10.000; Marija Mitot 10.000; razni 150.000 lir.

Ob krstu sinčka Boruta darujeta Mara in Boris Jogan za cerkev sv. Ivana v Trstu 50.000 in za cerkveni zbor pri Sv. Ivanu 50.000 lir.

Za Marijin dom v Rojanu: Antonija Malič v spomin svojih rajnih 50.000 lir.

Za misijon p. Kosa: Justina Vatta v spomin na svoje pokojne 10.000 lir.

Za s. Zoro Škrlić - Afrika: X. Y. 1.000.000 lir.

Za m. Terezijo v Indiji: Marija Fabjan 100.000 lir.

Za bogoslovce v misijonih: M. O. 100.000 lir.

Za slovenske misijonarje: X. Y. 500.000 lir.

Za misijone: N. N. 50.000; Amelija Pangos 10.000; Albina Brazzani 10.000; ga. E. Kravos, Trst v spomin Ivanke Malič 50.000 in (posebej) 15.000; družina ob smrti dragega Jožeta Radetiča 100.000 lir.

Vsem podpornikom našega lista in tudi drugim darovalcem Bog povrni, rajnim pa daj večni pokoj!

Radio Trst A

Sporod od 10. do 16. novembra 1985

Nedelja: 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu. 10.30 Mladinski oder: »Stekleni oreh«. 11.45 Vera in naš čas. 12.00 Kmetijski tednik. 14.10 Nediški zvon. 14.40 Sklop velikih pesnitev. 15.40 Sport in glasba ter prenosi z naših prireditev.

Ponedeljek: 8.10 40 let slov. rad. oddaj v Trstu. 10.10 Verdi: Dva Foscarija (1. in 2. dej.). 11.30 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 13.20 Cecilijanka 1984: mešani zbor Vrtojba, moški zbor Štma-ver, mešani zbor Ojsternik iz Ukev. 14.10 Iz šolskega sveta. 15.00 Otroški kotiček: »V deželi pravljic«. 16.00 Iz zakladnice pripovedništva. 17.00 Kulturna kronika. 17.10 Glasbeni popoldnevi na Repentabru. 18.00 Kmetijski tednik.

Torek: 8.10 Nediški zvon. 10.10 Verdi: Dva Foscarija (3. dej.); šest romanc; zbori iz oper. 11.30 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 14.10 Povejmo v živo. 15.00 Mladi mladim. 16.00 Med Brdi in Jadranom. 17.00 Kulturna kronika. 17.10 Glasbeni popoldnevi na Repentabru. 18.00 Mira Mihelič: »Svet brez sovraštva«.

Sreda: 8.10 Primorska diaspora v svetu. 10.10 Koncertni in operni repertoar. 11.30 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 13.20 Moški zbor V. Vodnik iz Doline. 14.10 Gospodarska problematika. 15.00 Igraj se z nami tudi ti! 16.00 Od Milj do Devina. 17.00 Kulturna kronika. 17.10 Violinist Igor Kuret in harfistka Fabiana Trani. 18.10 Poezija slovenskega zahoda.

Četrtek: 8.10 Od Milj do Devina. 10.10 Koncert RAI iz Turina. 11.30 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 13.20 Slovenska popevka. 14.10 Ne prezrimo! 15.00 Diskorama. 16.00 Na goriškem valu.

17.00 Kulturna kronika. 17.10 Moški zbor »Lesarji« iz Slovenije. 18.00 40 let slovenskih radijskih oddaj v Trstu.

Petek: 8.10 Na goriškem valu. 10.10 Koncertni in operni spored. 11.30 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 13.20 Učiteljski zbor »E. Adamič« iz Ljubljane. 14.10 Povejmo v živo! 15.00 Iz filmskega sveta. 16.00 Iz zakladnice pripovedništva. 17.00 Kulturna kronika. 17.10 Mi in glasba. 18.00 Kulturni dogodki.

Sobota: 8.10 Kulturni dogodki. 10.10 Koncert v Cankarjevem domu v Ljubljani. 11.35 Poljudno čtivo. 12.00 Sestanek ob dvanajstih. 14.10 Anketa o mladinski brezposelnosti. 15.00 Otroški kotiček: »Skrito-odkrito«. 16.00 Diskografija Slovencev v Italiji. 17.00 Kulturna kronika. 17.10 Mednarodni violinski natečaj »R. Lipizer« v Gorici. 18.00 »Večni sopotniki«. Sklop velikih pesnitev.

OBVESTILA

Maša za edinost bo v Gorici v Zavodu sv. Družine v ponedeljek 11. novembra ob 16. uri. Darovana bo za vse pokojne člane ACM.

Sv. gora pri Gorici. Z združenimi močmi bomo začeli urejati in asfaltirati pot s Prevala k svetogorski božjepotni cerkvi. Zlasti avtomobilisti so lepo naprošeni za pomoč. Vsem dobrotnikom Bog povrni! Darove sprejemamo tudi na naši upravi.

Občina Dolina prireja v gledališču Fr. Prešeren v Boljuncu v soboto 9. novembra ob 20. uri Večer italijanske narodnosti v Jugoslaviji. Nastopili bodo štirje pevski zbori in tamburaški ansambel.

Marijanski koledar 1986 je izšel. Prinaša dvanajst slik novih cerkva v Sloveniji. Kdor želi več izvodov, naj takoj naroči ali osebno dvigne pri Knjižnicah na Rakovniku v Ljubljani. Cena pri založbi 150 ND. Telefon Knjižnice: 0038.61.217.406.

Za lačne po svetu: Ida Koshuta 30.000 lir.

OGLASI

Za vsak mm višine v širini enega stolpca: trgovski oglasi in osmrtnice 350 lir, k temu dodati 18 % davek IVA.

Odgovorni urednik: msgr. Franc Močnik
Tiska tiskarna Budin v Gorici

Izdaja Katoliško tiskovno društvo

Ob razstavi del TONETA KRALJA prirejata Zveza slovenske katoliške prosvete in štandreška župnija

ORGELSKI KONCERT HUBERTA BERGANTA

ki bo v ponedeljek 11. novembra ob 20. uri v štandreški cerkvi. Na sporedu so dela J. S. Bacha od 300-letnici njegovega rojstva.

Vaš Hotel

34170 GORIZIA - GORICA (ITALY) - CORSO ITALIA, 63
TELEF. (0481) 82166/7/8 - TELEX 461154 PAL GO I

Umetniška pomlad na Primorskem

V okviru razstave o Tonetu Kralju je Zveza slov. katol. prosvete (ZSKP) pripravila tudi kulturni večer o ekspresionizmu na Primorskem. Večer je bil v ponedeljek 28. oktobra v mali dvorani Katol. doma. Predaval je Marko Vuk, kustos novogoriškega muzeja.

Ekspresionizem se imenuje posebno umetniško izražanje, ki se je pojavilo v Evropi kot pred prvo svetovno vojno, a se je razcvetelo v dvajsetih letih našega stoletja. V omenjenem desetletju so se v tem umetniškem toku na poseben način uveljavili slikarji in kiparji, živeči v Trstu in Gorici, tako italijanski kot slovenski. Iz predavanja je bilo razvideti, kako živo je bilo v tistih letih ustvarjanje tako slikarjev kot kiparjev, tako da sta Trst in in posebej še Gorica postala pomembni središči ekspresionizma. Začel je že Michelstädter pred prvo svetovno vojno. Po vojni je Antonio Morassi leta 1924 pripravil prvo razstavo ekspresionistov v Gorici. Razstavljali so tako Slovenci kot Italijani. Razstava je pomenila velik uspeh. Gorici je sledil Trst s sličnimi pobudami. Tudi tam so družno razstavljali umetniki obeh narodnosti.

Posebno slovenski del je bil v tistem času bogat na umetnikih, ki so se pozneje nekateri uveljavili tudi v evropskem merilu. Bili so to: Zoran (Anton) Mušič, da-

nes priznan umetnik v italijanski javnosti, Veno Pilon iz Ajdovščine, po očetu Furlan, po materi Slovenec, Avgust Černigoj in Lojze Špocal, Tržačana oz. Kraševca. Iz Trsta je bil tudi Milko Bambič, iz Kanala Ivan Čargo, iz Gradiške Lojze Spazzapan, iz Slovenije pa sta prišla in pri nas nekaj časa ustvarjala France Gorše kot kipar in Tone Kralj kot slikar. Gre za imena, ki spadajo v sam vrh slovenskih umetnikov zadnjih desetletij, prve korake so pa napravili prav tu na Primorskem po prvi svetovni vojni. Bila je res umetniška pomlad na Primorskem, ki smo pa zanjo le malo vedeli: odkrilo nam jo je ravno predavanje Marka Vuka.

V tridesetih letih so se razmere korenito spremenile. Zaradi fašizma in njegove politike so se številni slovenski umetniki izselili v Jugoslavijo ali odšli po svetu. Drugi so se udomačili v italijanski družbi. Organizator in animator Antonio Morassi je prav tako zapustil Gorico. Pomladi je bilo konec. Eden redkih, ki je ostal zvest Primorskemu, je bil Tone Kralj, ki je naprej slikal po raznih cerkvah.

Predavanju je sledilo prikazanje diapozitivov, ki so ponazorili predavateljeva izvajanja.

Kako je bilo predavanje na mestu, je pokazala tudi obilna udeležba in odmevi nanj v naših časopisih.